

Algemene Inlichtingen- en
Veiligheidsdienst
*Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties*

JAAERVERSLAG

2012

Mr. L. Einthoven, het eerste hoofd van de Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD), de voorloper van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD), was verantwoordelijk voor het devies en het wapen van de dienst. Hij meende dat burgers zich in een democratie als de onze niet passief moeten laten meedrijven met de golven van de geschiedenis, maar daarin een actieve rol moeten spelen.

Dat werd: **Per undas adversas**. 'Levende vissen zwemmen **tegen de stroom in**, alleen de dode drijven mee'. De spreuk symboliseert de instelling van de dienst: een actieve instelling, als het nodig is tegen de stroom in, het oog gericht op bedreigingen van de nationale veiligheid.

Het kabinet zit nu een half jaar, en dat is dus ook de tijd dat ik politiek verantwoordelijk ben voor de AIVD. In dit jaarverslag kunt u lezen wat de dienst doet. Toen ik de eerdere jaarverslagen las viel het me op dat de dienst veel opener is over zijn activiteiten dan ik had gedacht; u kunt lezen over een aantal landen waar de AIVD zich op richt, welke activiteiten men ontplooit, en –zonder in technische details te treden– ook met inzet van welke middelen.

De verkregen informatie dient tot het bevorderen van de nationale veiligheid, en is in principe geheim, net als alle operationele informatie over de activiteiten die dienen om die informatie te verkrijgen. Dus ik kan in dit voorwoord niet, zoals ik bij andere overheidsdiensten zou doen, eens breed uiteenzetten wat er in het afgelopen jaar allemaal aan het licht is gekomen. Maar op basis van de berichten die ik verschillende malen per week krijg kan ik u zeggen: het is cruciaal dat we de AIVD hebben, en er wordt heel veel ellende voorkomen door de resultaten ervan. Verderop in het verslag leest u in algemene termen hierover. En enkele zaken zijn wel naar buiten gebracht, zoals recent de arrestatie van drie terroristen in het bezit van explosieven, wapens en afscheidvideo's, en onlangs de sterk toegenomen stroom jihadistische uitreizigers naar Syrië. Die resultaten kunnen alleen worden verkregen door de grote inzet en expertise van de mensen die bij de AIVD werken. Die verdienen hier bijzondere aandacht. Voor wie ander werk doet is het moeilijk om voor te stellen dat je tegen niemand buiten de werkkring mag vertellen wat je doet. Alles gaat op strikte 'need to know'-basis, en daarom is het maar beter dat zelfs je partner niet in detail weet wat je op een dag gedaan hebt. Laat staan de vrienden in het café of op de sportclub. Bij werkbezoeken valt het me elke keer op wat een zeer gemotiveerde

mensen er werken bij de dienst. Ik heb zelf 25 jaar in de internationale wetenschap gewerkt, en de stemming bij de AIVD doet me daaraan denken: zeer intrinsiek gemotiveerde mensen, experts in hun vak, enthousiast over hun vak, onderling collegiaal, en diep doordrongen van het belang van hun werk. Doordat er maar zeer beperkt toegang is tot het gebouw van de AIVD kan het publiek de interesse en waardering voor de medewerkers niet laten blijken, dus namens allen en via deze weg: petje af!

Ten slotte: de regering heeft besloten de in het regeerakkoord voorgenomen teruggang van de zogeheten 'buitenlandtaak' niet door te zetten, omdat de buitenlandse activiteiten niet los kunnen worden gezien van de binnenlandse veiligheid. Dit is recent weer geïllustreerd door de bovengenoemde sterke groei van uitreizigers naar de strijd in Syrië. Het inlichtingenwerk gebeurt deels in het binnenland, deels in het buitenland, en deels in nauwe samenwerking met buitenlandse diensten. Soms leidt dat tot aanhouden van reizigers, maar als jongeren terugkeren, mogelijk getraumatiseerd door deelname aan of waarnemen van extreem geweld, getraind in gewelddadige actie, en ideologisch gehard en gesterkt, kunnen ze een reële dreiging vormen ook voor de veiligheid in Nederland of elders in Europa. Zonder de buitenlandtaak zou de dienst de binnenlandse veiligheid niet zo kunnen bevorderen. Ik dank alle medewerkers van de AIVD voor de hoge inzet in het afgelopen jaar. Dat doe ik bij deze gelegenheid namens alle Nederlanders die zich veilig, althans veiliger, kunnen weten door hun inzet.

dr. Ronald Plasterk

Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

voorwoord

AIVD: INLICHTINGEN EN VEILIGHEID IN BEWEGING

Voor het ongeoefende oog zijn de dreigingen en risico's in de wereld van vandaag niet altijd zichtbaar. Ook niet als ze grote gevolgen kunnen hebben voor de maatschappij en de economie. Ze worden in de komende jaren bovendien steeds diffuser en in toenemende mate onvoorspelbaar als gevolg van internationalisering en technologisering. De AIVD spant zich in vanuit zijn kennis en expertise, met een geoefend oog dus, deze dreigingen wel tijdig te onderkennen en te duiden, opdat besluitvormers op de verschillende niveaus adequaat kunnen acteren.

De AIVD is daarmee een van de kernspelers die zich inzetten voor veiligheid van de Nederlandse samenleving en de Nederlandse belangen in binnen- en buitenland. Dat doen we door het uitoefenen van onze bijzondere bevoegdheden, met de inzet van technische middelen en met gebruik van onze informatiepositie in een netwerk van internationale samenwerking met buitenlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten. De combinatie van veiligheidsdienst en inlichtingendienst geeft de dienst niet alleen

een bijzondere positie in dat internationale netwerk, maar maakt het ook mogelijk sneller verbanden te leggen tussen informatie uit verschillende bronnen waardoor analyse en duiding aan kracht winnen. De AIVD kan daardoor effectief blijven en efficiënter werken in zijn rol bij het beschermen van de nationale veiligheid. Zoals ook uit het rapport van de commissie-Davids naar voren kwam, blijft de mogelijkheid eigenstandig inlichtingen te verwerven en onafhankelijk te beoordelen daarbij essentieel voor het kunnen bepalen van het nationale beleid en de eigen politieke positie van Nederland.

Het domein waarin de AIVD opereert lijkt nog altijd te groeien. We zien een steeds sterkere verwevenheid van dreigingen met een buitenlandse oorsprong en dreigingen met een binnenlandse oorsprong. We zien ook hoe de grens tussen interne en externe veiligheid is vervaagd door de nog immer toenemende internationalisering in politiek, maatschappij en economie. Nieuwe technologie-toepassingen worden in hoog tempo ontwikkeld en

vormen een belangrijke drijvende kracht achter nieuwe en diffusere dreigingen. Naast jihadistisch terrorisme en radicalisering in groepen, blijft het risico aanwezig van gewelddadige eenlingen die ogenschijnlijk vanuit het niets toeslaan. Cyberaanvallen en cyberspionage zijn aan de orde van de dag en worden steeds complexer en ingenieuzer. Aard, omvang en vorm van de dreigingen veranderen razendsnel en onvoorspelbaar.

Om de beschreven trends en ontwikkelingen het hoofd te kunnen bieden, is het zaak ook nationaal het samenspel van partners, thema's en instrumenten op een hoog niveau te houden. De AIVD heeft daartoe in 2012 de samenwerking met de MIVD verder gecontinueerd en geïntensiveerd. De gezamenlijke eenheid die zich richt op cyber en Signals intelligence neemt inmiddels vaste vorm aan. In deze eenheid worden de sterke punten van beide diensten op dit gebied bij elkaar gebracht. Dat vormt ook een stevig fundament onder onze inzet met de diverse partners in het Nationaal Cyber Security Centrum (NCSC) teneinde digitale aanvallen in alle vormen het hoofd te kunnen bieden.

Op het terrein van terrorisme en radicalisering werken we nauw samen met de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid en de Nationale Politie, met name de Regionale Inlichtingendiensten.

Tegelijk is ook een dilemma zichtbaar. Waar de economische situatie vraagt om bezuinigingen, vragen de ontwikkelingen in het dreigingsbeeld juist om investeringen die nodig zijn om het anticiperend vermogen van de overheid te versterken.

De AIVD is in 2012 ook geconfronteerd met een forse taakstelling in het regeerakkoord. Het budget van de dienst wordt gekort met een percentage dat oploopt tot structureel 38% vanaf 2018. De uitwerking daarvan wordt op dit moment ter hand genomen, maar dat het ingrijpende consequenties heeft voor de slagkracht van de dienst moge duidelijk zijn.

Inlichtingenwerk is vooral mensenwerk: het vereist kennis, expertise en vaardigheid. Onze medewerkers zijn daartoe goed getraind en uitgerust. Nederland moet immers kunnen vertrouwen op de AIVD. Daarom deden onze mensen in 2012 onderzoek naar terrorisme, extremisme en radicalisering, spionage en proliferatie. We gaven ambtsberichten en talloze inlichtingenberichten uit, opdat het Openbaar Ministerie, de politie en het (lokaal) bestuur goed geïnformeerd waren en waar nodig konden handelen. En daarmee in staat waren risico's en dreigingen af te wenden.

We vergaarden inlichtingen in en over het buitenland opdat de Nederlandse regering toegang heeft tot informatie die zij niet op een andere wijze kan verkrijgen. We voerden duizenden veiligheidsonderzoeken uit, verzorgden tientallen dreigingsinschattingen en we gaven adviezen op het terrein van informatiebeveiliging bij de overheid. Daarnaast werkten we aan het verhogen van het veiligheidsbewustzijn bij de overheid en in de vitale sector.

En dat blijven we doen!

Rob Bertholee

Hoofd Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst

inhoud

Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	3	6 Inlichtingen buitenland	39	10 Organisatieontwikkeling en informatiemanagement	61
AIVD: inlichtingen en veiligheid in beweging	5	6.1 Resultaten	40	10.1 Targetregistratie en data-integratie	62
1 2012 in vogelvlucht	11	6.2 Arabische regio en Iran	40	10.2 Bulkdata: verwerving en analyse	62
		6.3 Azië	41	10.3 Digitale dossiervorming	62
		6.4 Latijns-Amerika en de Cariben	41	10.4 Bedrijfsvoering	62
		6.5 Russische Federatie	41	10.5 Samenwerking	62
2 Cyberdreiging	17	7 Proliferatie van massavernietigingswapens	45	11 Uitgaven en ontwikkeling budget AIVD	65
2.1 Activiteiten van de AIVD	18	7.1 Samenwerking AIVD en MIVD	45	11.1 Uitgaven en ontvangsten	65
		7.2 Resultaten	46	11.2 Ontwikkeling van de taken en het budget van de AIVD sinds 2000	67
		7.3 Kernwapens en overbrengingsmiddelen	46		
3 Terrorisme	23	7.4 Chemische en biologische wapens	47	12 Verantwoording, toezicht en juridische zaken	71
3.1 Jihadistisch terrorisme	23	7.5 Verwerving van relevante kennis, apparatuur en materialen	47	12.1 Evaluatie van de Wiv 2002	72
3.2 Overig terrorisme	27			12.2 Verantwoording en toezicht	72
				12.3 Juridische zaken	73
4 Radicalisme en extremisme	29	8 Veiligheidsbevordering	49	Bijlagen	
4.1 Islamistisch extremisme	29	8.1 Stelsel bewaken en beveiligen	49	Missie en taken van de AIVD	77
4.2 Links-extremisme	30	8.2 Vitale sectoren	51	Missie	77
4.3 Moluks activisme	31	8.3 Gerichte voorlichting	51	Taken	78
4.4 Rechts-extremisme	31	8.4 Beveiliging van bijzondere informatie	51		
5 Heimelijke activiteiten van andere landen	35	9 Veiligheidsonderzoeken	55	Verklarende woordenlijst	79
5.1 Overheid en bestuur	36	9.1 Ontwikkelingen in 2012	55		
5.2 ICT-infrastructuur	37	9.2 Aantal veiligheidsonderzoeken en hun behandeltijd	56		
5.3 Migranten in Nederland	37	9.3 Vertrouwensfuncties in Caribisch Nederland	59		

1

2012 IN VOGELVLUCHT

Nederland lijkt op het eerste gezicht veilig, er manifesteren zich immers maar beperkt zichtbare fysieke dreigingen en risico's. Er zijn echter nieuwe dreigingen ontstaan en Nederland blijft vanwege zijn internationale oriëntatie ook op het terrein van veiligheid onverminderd afhankelijk van mondiale en regionale ontwikkelingen. Nederland zet in op een effectief en duurzaam veiligheidsbeleid door een beter samenspel van partners, thema's en instrumenten.

Een goed beeld van de ontwikkelingen in de nationale en internationale veiligheidscontext is daarvoor noodzakelijk. Op basis van de gezamenlijke analyses van de AIVD (Meerjarenperspectief AIVD), Defensie (Defensieverkenningen, Buitenlandse Zaken (Internationale Veiligheidsstrategie BZ) en Veiligheid en Justitie (CT-strategie VenJ) kan gesteld worden dat zich feitelijk drie grote trends voordoen. Dat zijn technologisering, internationalisering en het diffuser worden van het dreigingsbeeld. Deze trends hangen nauw met elkaar samen. De belangrijkste is de ontwikkeling op informatie-, communicatie-

en technologie-gebied. Die ontwikkeling zorgt ervoor dat zowel statelijke als niet-statale actoren overal hun invloed kunnen laten gelden zonder dat hun fysieke aanwezigheid noodzakelijk is. Het wegvallen van fysieke grenzen leidt tot een voortschrijdende internationalisering van het veiligheidsterrein doordat gelijkgestemden over de hele wereld gemakkelijk met elkaar verbonden kunnen raken. Dat leidt tot een steeds diffuser en onvoorspelbaarder dreigingsbeeld.

De genoemde ontwikkelingen in 2012 vergen gezien hun diffuse karakter ook in de aanpak ervan een intensieve samenwerking tussen de spelers in het veiligheidsdomein. De samenwerking zal worden vervolgd met nationale samenwerkingspartners, zoals de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV), het Ministerie van Buitenlandse Zaken, de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD), het Openbaar Ministerie (OM), Nationale Politie en lokaal bestuur. Internationaal blijft de AIVD intensief samenwerken met inlichtingen- en veiligheidsdiensten van andere landen.

Om te kunnen anticiperen op en inzicht te hebben in het diffuse dreigingsbeeld, is het combineren van klassieke methodieken, zoals de inzet van menselijke bronnen, met nieuwere technieken, zoals het ongericht onderscheppen van (kabelgebonden) informatiestromen, een absolute noodzaak voor de AIVD.

Cyberdreiging

De AIVD ziet dat steeds vaker sprake is van cyberaanvallen die een bedreiging vormen voor de nationale veiligheid. Vooralsnog uit de dreiging zich vooral in cyberspionage door andere landen. Nederland behoort tot de top vijf van de meest concurrerende kenniseconomieën ter wereld en heeft de ambitie om die positie te versterken. Daarom, en vanwege de open samenleving en de uitstekende ICT-infrastructuur, vormt ons land een aantrekkelijk doelwit voor economische en technisch-wetenschappelijke spionage. Adequate bescherming tegen deze (cyber)dreiging is van het grootste belang.

In 2012 heeft de AIVD veel digitale spionageaanvallen geconstateerd, onder meer vanuit China, Rusland en Iran. Het aantal digitale aanvallen zal in de toekomst toenemen en een grotere impact krijgen. Cyber security is essentieel om onze economie en samenleving draaiend te kunnen houden. Om bedreiging daarvan te kunnen keren, is onderlinge samenwerking van overheidsorganisaties noodzakelijk. In 2012 heeft de AIVD de samenwerkingsrelatie met zowel de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD) als het Nationaal Cyber Security Centrum (NCSC) verder uitgebreid.

De AIVD ondersteunt overheidsorganisaties bij de detectie van complexe digitale aanvallen op het ICT-netwerk. Om bestuur-

ders binnen de overheid en het bedrijfsleven zelf bewust te maken van de risico's, heeft de AIVD presentaties gegeven. De rijksoverheid is specifiek geadviseerd over beveiligingsaspecten ten aanzien van het gebruik van privésmartphones en -tablets voor het werk.

Jihadistisch terrorisme

De AIVD heeft met name in de laatste maanden van 2012 een grote toename gezien van het aantal jihadisten dat uitreisde naar Syrië. Onder meer de grote aandacht in de media en op internet voor de strijd in Syrië en de eenvoudige bereikbaarheid van het land verklaren de grote aantallen jihadstrijders die uit Nederland naar Syrië zijn afgereisd. Wanneer Nederlandse jihadisten uitreizen naar strijdgebieden in het buitenland, vormen zij bij terugkeer naar Nederland een risico. Zij hebben immers in het buitenland (gevechts)vaardigheden en contacten opgedaan en kunnen bovendien getraumatiseerd zijn.

De AIVD heeft ook in 2012 pogingen tot uitreizen verstoord. Hierbij werd samengewerkt met en informatie geleverd aan een aantal strategische partners waaronder het Openbaar Ministerie, de Nationale Recherche (NR) en de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND). Op basis van uitgebrachte ambtsberichten aan het OM hebben enkele aanhoudingen plaatsgevonden.

Het internet speelt een steeds belangrijker rol bij het jihadistisch terrorisme. De professionele propaganda en de gedachtewisseling tussen jihadisten op het internet inspireren steeds weer jihadisten wereldwijd tot (gewelddadige) actie. Deze dynamische interactie kan vergeleken worden met een virtuele

marktplaats: hier ontmoeten jihadistische vraag en aanbod elkaar. Een belangrijk deel van de (verijdelde) aanslagplots tegen westerse doelen in de laatste vier jaar heeft een prominente virtuele component. Met de publicatie in 2012 van 'Het jihadistisch internet. Kraamkamer van de hedendaagse jihad' maakte de AIVD duidelijk op welke manier het internet wordt ingezet in het jihadisme.

Daarnaast is binnen het jihadistisch terrorisme de intentie tot een cyberjihad te zien, waarbij digitale middelen kunnen worden ingezet tegen tegenstanders van de islam. De AIVD schat de digitale potentie in jihadistische kringen momenteel echter in als beperkt.

Radicalisme en extremisme

De laatste jaren weet een aantal activistische radicaal-islamitische bewegingen in Nederland de aandacht op zich te vestigen. Van deze bewegingen kan een polariserend effect uitgaan, doordat zij antidemocratische en onverdraagzame opvattingen uitdragen. Ook creëren ze door hun opvattingen en ambivalente houding ten aanzien van geweld een klimaat waarin de toepassing van geweld steeds acceptabeler wordt. De actiebereidheid en het organisatorisch vermogen van de Nederlandse bewegingen zijn wisselvallig. Zo ondernam Shariah4Holland in de laatste maanden van 2012 nauwelijks meer publiekelijk zichtbare activiteiten. Achter de schermen waren individuele kernleden van Shariah4Holland echter wel betrokken bij jihadgang naar Syrië.

In 2012 is in links-extremistische kringen het verzet tegen het Nederlandse en Europese asiel- en vreemdelingenbeleid

toegenomen. Dat komt met name door de definitieve start van het No Border Netwerk, waarbinnen activisten en extremisten de krachten hebben gebundeld om de samenwerking en coördinatie te bevorderen. Naast de gebruikelijke actiegroepen werden in 2012 ook andere (voor een deel nieuwe) groeperingen actief, die bijvoorbeeld directe hulp verleenden aan vluchtelingen op straat. Ook verlegden enkele antifascistische groeperingen hun focus naar het verzet tegen het asiel- en vreemdelingenbeleid.

Uit AIVD-onderzoek naar rechts-extremisme is gebleken dat de versplintering, fragmentatie en onderlinge onenigheid onder Nederlandse rechts-extremisten in 2012 weer verder heeft doorgezet. Er blijft nog wel een klein aantal rechts-extremisten actief, zij het dat deze personen in meerderheid vooral aan sociale activiteiten deelnemen zonder direct ideologisch doel.

Heimelijke activiteiten door andere landen

Technologische ontwikkelingen maken de toegang tot gevoelige en waardevolle informatie laagdrempeliger. Digitale spionagedreiging tegen de nationale en economische veiligheid is omvangrijk en neemt voortdurend toe. De AIVD investeert in internationale samenwerking met collega-diensten en in vergroting van de capaciteit en expertise ten behoeve van onderzoek naar digitale spionage om deze dreiging het hoofd te bieden.

Daarnaast blijven buitenlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten ook de klassieke vormen van spionage toepassen.

Het rekruteren en inzetten van menselijke bronnen is een cruciaal onderdeel van de activiteiten van buitenlandse inlichtingendiensten. Niet alleen voor het verzamelen van informatie, maar ook bij de beïnvloeding van migranten in ons land.

Begin 2012 is op basis van een ambtsbericht van de AIVD een Nederlander gearresteerd die mogelijk staatsgeheimen heeft doorgespeeld aan de Russische geheime dienst. Ook zijn op advies van de AIVD visa-aanvragen van onderkende inlichtingsofficieren geweigerd. Om de rijksoverheid en de vitale bedrijven te ondersteunen bij het tegengaan van spionage-risico's en de weerbaarheid daartegen te vergroten is samen met de NCTV een e-learning-module uitgebracht, die is gebaseerd op de Kwetsbaarheidsanalyse Spionage (KWAS) uit 2010.

Veiligheidsbevordering

De AIVD bevordert het nemen van beveiligingsmaatregelen voor personen, objecten, diensten en evenementen waarvoor de rijksoverheid een bijzondere verantwoordelijkheid heeft. Diplomatieke vertegenwoordigingen kregen te maken met incidenten in de vorm van telefonische bedreigingen, (pogingen tot) vernielingen en demonstraties. De AIVD heeft in 2012 door het leveren van geduide informatie over concrete en voorstelbare dreiging de Coördinator Bewaking en Beveiliging (CBB) in staat gesteld om gericht beveiligingsmaatregelen te treffen bij diplomatieke vertegenwoordigingen in ons land die werden geconfronteerd met al dan niet gewelddadige acties.

Tevens bevordert de AIVD het nemen van maatregelen ter bescherming van gegevens waarvan de geheimhouding noodzakelijk is voor de nationale veiligheid. Met het oog op de

toenemende dreiging van cyberaanvallen op doelwitten binnen het openbaar bestuur is het noodzakelijk dat de Nederlandse overheid haar gevoelige informatie beschermt tegen aanvallen van vijandelijke partijen en statelijke actoren. De AIVD adviseert de rijksoverheid over preventieve maatregelen (veilige producten en architecturen) en over detectie en response. De ministeries en rijksbrede ICT-servicecentra zijn dankzij advisering door de AIVD beter in staat hun territoriale, fysieke, economische en politieke belangen te beschermen.

Inlichtingen over het buitenland

Door de opkomst van nieuwe politieke en/of economische mogendheden veranderen de internationale verhoudingen. Nieuwe mogendheden behartigen hun belangen soms op agressieve wijze, met name op het gebied van energievoorzieningszekerheid en het verkrijgen van schaarse grondstoffen en hoogwaardige technologie en kennis. Deze ontwikkelingen leiden tot spanningen tussen staten en binnen regio's, die op hun beurt (bijvoorbeeld via migratie of politieke druk) weer andere landen of regio's kunnen beïnvloeden en destabiliseren. Met name de regio's aan de grenzen van Europa (Noord-Afrika en het Midden-Oosten) worden steeds meer gekenmerkt door instabiele regimes en toenemende dreiging van terrorisme.

De directe macht en invloed van Nederland in de wereld is beperkt, daarom is een stabiele en goed functionerende internationale rechtsorde voor ons land van groot belang. Nederland is immers een land met een sterke internationale oriëntatie en is daarom afhankelijk van ontwikkelingen in andere landen. Deze hebben direct en indirect hun invloed op

de veiligheid van Nederland. De Nederlandse vitale infrastructuur functioneert slechts als onderdeel van mondiale netwerken, en onze economie draait op grondstoffen die niet in ons land aanwezig zijn.

Om de complexe en samenhangende ontwikkelingen in de wereld te kunnen volgen en duiden is de inzet van een inlichtingendienst als de AIVD een van de instrumenten die de Nederlandse regering ter beschikking staan bij de vorming van het buitenlandbeleid. De AIVD levert informatie die via reguliere diplomatieke kanalen niet beschikbaar komt. In 2012 was dat bijvoorbeeld informatie over de ontwikkelingen in de Arabische wereld, met name die in Egypte en Syrië, en de veranderingen in het politieke landschap aldaar. Verder informeerde de AIVD – samen met de MIVD – de regering over ontwikkelingen op het gebied van de verspreiding en productie van massavernietigingswapens. Door middel van ambtsberichten werd de Nederlandse overheid ondersteund bij het goed vervullen van de exportcontrolefunctie. De AIVD bracht diverse inlichtingenrapporten uit over ontwikkelingen die de Nederlandse energievoorzieningszekerheid raken. En ook informeerde de AIVD/MIVD de regering over ontwikkelingen die in relatie staan tot de veiligheid van het Caribische deel van het Koninkrijk.

Organisatieontwikkeling

Een voortdurende ontwikkeling van de AIVD-organisatie is noodzakelijk om de hedendaagse trends van technologisering en internationalisering op de voet te volgen. Voorts wordt de AIVD op zijn onderzoeksterreinen geconfronteerd met een steeds diffuser dreigingsbeeld. Het is in deze context voor een

inlichtingen- en veiligheidsdienst noodzakelijk om te kunnen beschikken over het complete palet van taken, bevoegdheden en middelen en daarmee over een unieke mix van capaciteiten. De opbouw en instandhouding van een dergelijke combinatie van capaciteiten en de daarmee opgebouwde informatiepositie vergt veel tijd en structurele investeringen.

Overheden moeten kunnen inspelen op de snelle veranderingen in de digitale infrastructuur en de voortdurende aanwas van nieuwe communicatiekanalen: discussiefora, sociale media, 'cloud computing'. Terroristen, extremisten en inlichtingendiensten van andere landen maken gebruik van deze communicatiekanalen, en beveiligen hun communicatie bovendien met steeds betere encryptie. Hierdoor wordt het gemakkelijker om activiteiten aan het oog van opsporingsinstanties en inlichtingen- en veiligheidsdiensten te onttrekken.

Deze ontwikkelingen van digitale technologieën en de groeiende omvang van datastromen ('big data') nopen tot permanente investeringen, zowel in materiaal als in kennis en expertise. De investeringsimpuls van de afgelopen jaren is in 2012 voortgezet. Er zijn investeringen gedaan voor het onderscheppen, beheren, verwerken en bewerken van grote informatiestromen. Bij deze investeringen kiest de AIVD doelbewust voor het aangaan en uitbouwen van strategische samenwerkingsallianties met nationale en internationale partners.

Als gevolg van deze investeringen zijn de kosten van beheer van de ICT-voorzieningen toegenomen en zullen ze in de toekomst een substantieel deel van het budget in beslag blijven nemen. Omdat het gehele proces van inlichtingeninwinning en –verwerking door de AIVD als staatsgeheim gerubriceerd is, worden hieraan bovendien de hoogste eisen gesteld op het gebied van informatiebeveiliging.

Veiligheidsonderzoeken

In 2012 heeft de AIVD 94% van alle A-, B- en C-onderzoeken die rechtstreeks bij de AIVD waren aangemeld, uitgevoerd binnen de wettelijk voorgeschreven behandeltermijn van 8 weken.

Voor het verrichten van veiligheidsonderzoeken voor vertrouwensfuncties heeft de AIVD in 2012 beleid vastgesteld dat gericht is op het selectiever aanwijzen van de vertrouwensfuncties zodat alleen die functies worden aangewezen van waaruit de nationale veiligheid ernstige en voorstelbare schade kan worden toegebracht.

(Inter)nationale samenwerking

De steeds verder gaande internationalisering en de snelle technologische ontwikkelingen vergen een goede samenwerking met nationale partners en buitenlandse inlichtingen-, veiligheids-, en Sigintdiensten.

De AIVD heeft in 2012 ingezet op de uitbreiding en verdieping van de samenwerking met een beperkt aantal vertrouwde buitenlandse diensten. Daardoor zijn de omvang en de toegevoegde waarde van de inlichtingenuitwisseling, de operationele samenwerking en de samenwerking op het gebied van technologieontwikkeling en –uitwisseling met buitenlandse diensten toegenomen.

De bestaande samenwerkingsverbanden met de MIVD op het terrein van contraproliferatie en ten aanzien van het Caribisch gebied werden gecontinueerd. Tevens was sprake van nauwe

samenwerking en gezamenlijke rapportage op specifieke ontwikkelingen in de Arabische regio. Daarnaast hebben de AIVD en de MIVD essentiële stappen gezet om de gezamenlijke eenheid Symbolon, die zich richt op Sigint en *intelligence* op het gebied van cyber, te kunnen oprichten.

Het versterken van cyber security is een gedeelde verantwoordelijkheid van veel partijen in de samenleving, omdat het een complexe en omvangrijke taak is. Daarom werken overheid, bedrijfsleven en wetenschap met elkaar samen. Dit heeft geleid tot de Nationale Cyber Security Strategie. De samenwerking is concreet vorm gegeven binnen het Nationaal Cyber Security Centrum. De AIVD en het NCSC versterken elkaar op onderwerpen als kennis, detectie van digitale aanvallen en *situational awareness*.

De intensivering van de samenwerking met partners in het veiligheidsdomein heeft zich in 2012 onder andere gericht op versterking van de relaties met de Regionale Inlichtingendiensten (RID's) en Bijzondere Diensten (BD's). De RID's en BD's (zoals de BD KMar, Team Inlichtingen Bijstand van de Douane en ID FIOD) zijn de vooruitgeschoven posten en daarmee de ogen en oren van de AIVD in het land. Daarnaast heeft de AIVD een substantiële bijdrage geleverd aan de samenstelling van het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland (DTN) dat de NCTV drie à vier keer per jaar uitbrengt.

AIVD-werkterrein versus budget

Sinds 2002 heeft de AIVD nieuwe taken gekregen, bestaande taken zijn aanzienlijk uitgebreid en de verwachtingen over de resultaten zijn gegroeid. Het inlichtingen- en veiligheidsdomein van de AIVD is op deze wijze fors toegenomen en het budget is dienovereenkomstig meegegroeid. De opbouw van een dergelijke *multisource*-dienst en de bijhorende inlichtingenpositie vergt veel tijd, maar inmiddels beginnen de investeringen te renderen.

De geschetste trends van technologisering, internationalisering en het diffuser worden van het dreigingsbeeld maken het domein van de AIVD steeds breder. De beschikbare budgetten zijn echter onderhevig aan forse taakstellingen. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) heeft de Tweede Kamer toegezegd in het voorjaar van 2013 aan te geven wat de concrete invulling van de bezuinigingen betekent.

2

CYBERDREIGING

De bedreigingen voor de nationale veiligheid hebben steeds vaker een digitale component. Internettechnologie wordt op diverse manieren gebruikt om de nationale veiligheid te ondermijnen. Kwetsbaarheden in computersystemen worden uitgebuit. Digitale aanvallen nemen in aantal, complexiteit en impact toe.

Het internet wordt al langer gebruikt voor spionageactiviteiten door andere landen. Daarnaast kunnen ook jihadisten een cyberdreiging vormen tegen de nationale veiligheid. In Nederland is in 2012 geen sprake geweest van digitale aanvallen door jihadisten die de AIVD als bedreigend voor de nationale veiligheid beschouwt. De AIVD schat hun digitale potentie momenteel in als beperkt. De toegenomen intenties en de mogelijkheid dat jihadisten meer capaciteiten gaan ontwikkelen, zijn voor de AIVD wel reden het cyberjihadisme nauwlettend te blijven volgen.

De economische en sociale interactie in ons privéleven en binnen het bedrijfsleven en de overheid is in toenemende mate afhankelijk van internetgekoppelde systemen en netwerken die uitwisseling van informatie, goederen en diensten wereldwijd mogelijk maken. Daarnaast ondersteunt het internet in toenemende mate besturingsprocessen van vitale infrastructuur, zoals het bankenverkeer, het elektriciteitsnetwerk en het water- en rioolbeheer. Allemaal systemen die van cruciaal belang zijn voor het dagelijkse maatschappelijke leven. Deze afhankelijkheid van het internet creëert kansen, maar ook bedreigingen.

De impact van digitale aanvallen op de nationale veiligheid en het economisch welzijn van de samenleving kan bijzonder groot zijn. De continuïteit van vitale processen kan worden verstoord of kwetsbare informatie wordt ongemerkt weggesluisd. De schade van digitale aanvallen is lastig vast te stellen, maar loopt naar schatting in de miljarden euro's. Het versterken van de

Rol AIVD in het versterken van cyber security

Uitgangspunt:

Nationale veiligheid staat centraal

De aandachtsgebieden van de AIVD

- maatschappelijke ontwrichting
- spionage
- terrorisme en extremisme

Onze cyberactiviteiten

- digitale aanvallen onderzoeken
- inlichtingen vergaren
- digitale aanvallen detecteren
- weerbaarheid verhogen

Uitvoering met behulp van

- een bijzondere combinatie van taken en bevoegdheden:
  - bijzondere bevoegdheden
  - unieke informatie van internationale collega-diensten
  - bescherming van bronnen, werkwijze en kennisniveau
  - combinatie van inhoudelijke kennis en technische expertise
- samenwerking
  - MIVD
  - Nationaal Cyber Security Centrum

digitale veiligheid in ons land is een van de grootste uitdagingen waar overheid en bedrijfsleven op dit moment voor staan. Cyber security, digitale veiligheid, is essentieel om de Nederlandse samenleving en economie draaiend te kunnen houden.

Het toenemend gebruik van online-diensten voor de creatie, uitwisseling of opslag van gegevens (*in the cloud*) vergroot het risico van digitale spionage door andere staten. In korte tijd kunnen zij op veel verschillende plekken binnen de digitale infrastructuur grote hoeveelheden data (laten) onderscheppen.

Het is vaak lastig om aanvallers te onderkennen omdat deze er goed in slagen om hun acties te camoufleren, anoniem te opereren en data te versleutelen. De betrokkenheid van andere staten bij dit soort aanvallen is vaak moeilijk te bewijzen, waardoor het afbreukrisico voor aanvallers ook klein is. Daarnaast gaan ook daar de technische ontwikkelingen razendsnel. De AIVD heeft in 2012 stevig geïnvesteerd om in deze wedloop gelijke tred te houden met de voorhoede. Zo is de capaciteit binnen digitale onderzoeken vergroot, zowel in menskracht en expertise, als in technische middelen.

2.1 Activiteiten van de AIVD

Het versterken van cyber security is een gedeelde verantwoordelijkheid van veel partijen in de samenleving omdat het een complexe en omvangrijke taak is. Daarom werken overheid, bedrijfsleven en wetenschap met elkaar samen binnen de Nationale Cyber Security Strategie. Deze samenwerking is concreet vormgegeven binnen het Nationaal Cyber Security Centrum. De dienst en het NCSC versterken elkaar op onderwerpen als kennis, detectie van digitale aanvallen en *situational*

awareness. Het laatste houdt in dat effectieve besluiten kunnen worden genomen omdat een adequaat beeld kan worden geschetst van een ontstane situatie, de omgeving en mogelijke ontwikkelingen.

De AIVD werkt bovendien nauw samen met de MIVD in de op te richten samenwerkingseenheid die zich richt op Sigint en intelligence op het gebied van cyber. Beide diensten zijn van mening dat alleen door de concentratie van technische kennis en specialistische middelen cyber security in Nederland versterkt kan worden.

In de strijd tegen cyberdreiging levert de AIVD zijn eigen specifieke bijdrage.

- De AIVD mag op basis van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (Wiv) 2002 bijzondere bevoegdheden toepassen. Daarmee kan door de inzet van technische middelen of menselijke bronnen via een andere weg informatie over een bepaalde dreiging vergaard worden.
- De AIVD heeft grote expertise op ICT-gebied, zowel over de inzet van digitale inlichtingenmiddelen in het eigen onderzoek, als over het detecteren van dreiging voor het verhogen van de weerbaarheid.
- De AIVD heeft vanuit taakgebieden als spionage, terrorisme en extremisme veel kennis in huis over deze fenomenen, waarmee bijvoorbeeld de intenties en afzenders van cyberaanvallen snel geduid kunnen worden.
- De AIVD beschikt over een groot netwerk aan buitenlandse collega-diensten, waarmee specifieke kenmerken van cyberaanvallen uitgewisseld kunnen worden. Dat de AIVD een inlichtingendienst en een veiligheidsdienst in één is en ook over Signals intelligence beschikt, zorgt ervoor dat wij met veel partijen informatie kunnen uitwisselen.

ICT-specialist:

“Buitenlandse inlichtingendiensten gebruiken heel geavanceerde digitale aanvallen. Deze aanvallen zijn zo complex dat ze jarenlang in ICT-systemen kunnen zitten zonder te worden gedetecteerd door reguliere beveiligingssoftware. Zo kan langdurig en op grote schaal kwetsbare informatie worden weggesluisd.

Wij beschikken over technische kennis van digitale aanvallen die in reguliere beveiligingskringen niet of nauwelijks bekend is. Deze wordt uitsluitend gedeeld binnen de internationale gemeenschap van inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Bovendien beschikt de AIVD over kennis van kwetsbaarheden in systemen en weet de dienst door jarenlang contra-inlichtingen-onderzoek hoe buitenlandse inlichtingendiensten hun werk doen. Door kennis over aanvallen en kennis over kwetsbaarheden met elkaar te combineren, is de dienst in staat om overheid en bedrijven te helpen bij het tegengaan van digitale spionage.”

Digitale aanvallen onderzoeken

De AIVD onderzoekt meldingen vanuit de overheid, van collega-diensten of van bedrijven over verdachte gebeurtenissen die bijvoorbeeld kunnen wijzen op spionage. Zo hebben wij in 2012 onderzoek gedaan naar spionagemalware die in e-mails van ambtenaren is teruggevonden. De resultaten van deze onderzoeken delen wij, waar mogelijk, met de MIVD en het NCSC en met buitenlandse collega-diensten.

Inlichtingen vergaren

Technologische ontwikkelingen bieden niet alleen risico's, maar ook kansen. De AIVD heeft stevig geïnvesteerd in de inzet van digitale inlichtingmiddelen om zelf betrouwbare informatie te kunnen verzamelen, duiden en analyseren. De AIVD is de afgelopen jaren steeds beter geworden in het kunnen verwerken van grote datastromen, dat hiermee gepaard gaat. Daarnaast versterkt de kennis over het gebruik van digitale inlichtingmiddelen ook weer de kennis over het beschermen tegen soortgelijke middelen. De kennis op dit gebied wordt tot slot ook versterkt door de mogelijkheid van de AIVD om via bijvoorbeeld menselijke bronnen unieke informatie te verkrijgen.

Digitale aanvallen detecteren

De AIVD ondersteunt bedrijven en overheidsinstanties die mogelijk doelwit kunnen zijn om digitale spionage te herkennen en schade te voorkomen of te beperken. De dienst heeft in 2012 geïnvesteerd in de ondersteuning van onderdelen van overheid en bedrijfsleven bij de detectie van complexe digitale aanvallen op hun ICT-netwerk.

De dienst verricht dergelijke detectieactiviteiten uitsluitend als daarvoor een verzoek is ingediend. Al meerdere malen hebben wij ministeries kunnen alerteren op het moment dat wij verdachte malware op het netwerk signaleerden.

Weerbaarheid verhogen

Ter ondersteuning van de informatiestrategie van de rijksoverheid heeft het Nationaal Bureau Verbindingsbeveiliging (NBV) van de AIVD een onderzoek uitgevoerd naar de beveiligingsaspecten van het concept 'Bring Your Own Device' (BYOD) voor tablets en smartphones. Dit beschrijft de mogelijkheden om dergelijke zelfgekozen apparaten te gebruiken op de werkplek, zonder dat het de beveiliging van het eigen netwerk aantast.

De reacties op de publicatie ('Bring your own device. Choose your own device.') waren positief, zowel binnen als buiten de overheid. In het bijzonder werd het advies gewaardeerd om niet elk willekeurig apparaat van de tablet- en smartphonegebruiker te accepteren, maar slechts een beperkt aantal veilig geconfigureerde apparaten op het interne netwerk toe te laten. Tevens is het advies binnen de rijksoverheid gebruikt voor het ontwikkelen van beleid ten aanzien van dit onderwerp.

Aansluitend op de publicatie is een inventarisatie uitgevoerd van lopende BYOD-trajecten binnen de overheid en zijn de meest gangbare architecturen en commerciële beveiligingsoplossingen in kaart gebracht. Op verzoek van verscheidene departementen onderzoekt de AIVD de beveiligingswaarde van verschillende beveiligingsproducten voor tablets en smartphones. De resultaten van dit onderzoek worden onder meer toegepast in de taskforce BYOD binnen de rijksoverheid en in de projecten Rijks Application Store en de Rijkscloud. Naar aanleiding van de publicatie van het beleidsdocument heeft de AIVD op meerdere niveaus binnen en buiten de overheid

Analist Spionage:

“Nederlandse ambtenaren zijn doelwit geweest van spionage. Door hun contacten met een aantal internationale organisaties werden zij medeslachtoffer van een grootschalige internationale spionageaanval.

Medewerkers van deze organisaties en hun contacten kregen e-mails met malware toegestuurd. De e-mails werden zo vormgegeven dat ze voor de ontvanger betrouwbaar leken, bijvoorbeeld door de opmaak na te bootsen van vertrouwde (overheids)instellingen. Door erop te klikken werd de malware geactiveerd; die zorgde ervoor dat ongemerkt gegevens van de besmette computer werden gekopieerd en teruggestuurd naar de aanvaller. De computers van de Nederlandse ambtenaren zijn door de aanval niet besmet geraakt met de malware, waardoor geen informatie is gelekt.

De werkwijze laat zien dat de aanvallers goed op de hoogte waren van de werkzaamheden en interesses van de getroffen personen en organisaties. De omvang van de aanval en het beoogde doel, om informatie uit computers te halen, wijzen erop dat het om spionage door een buitenlandse mogendheid ging.

Uit de technische gegevens van de malware en een inhoudelijke analyse van de gestolen informatie concluderen wij dat de malware uit China afkomstig is, of dat de aanvaller ons wil laten geloven dat de aanval daar vandaan komt.”

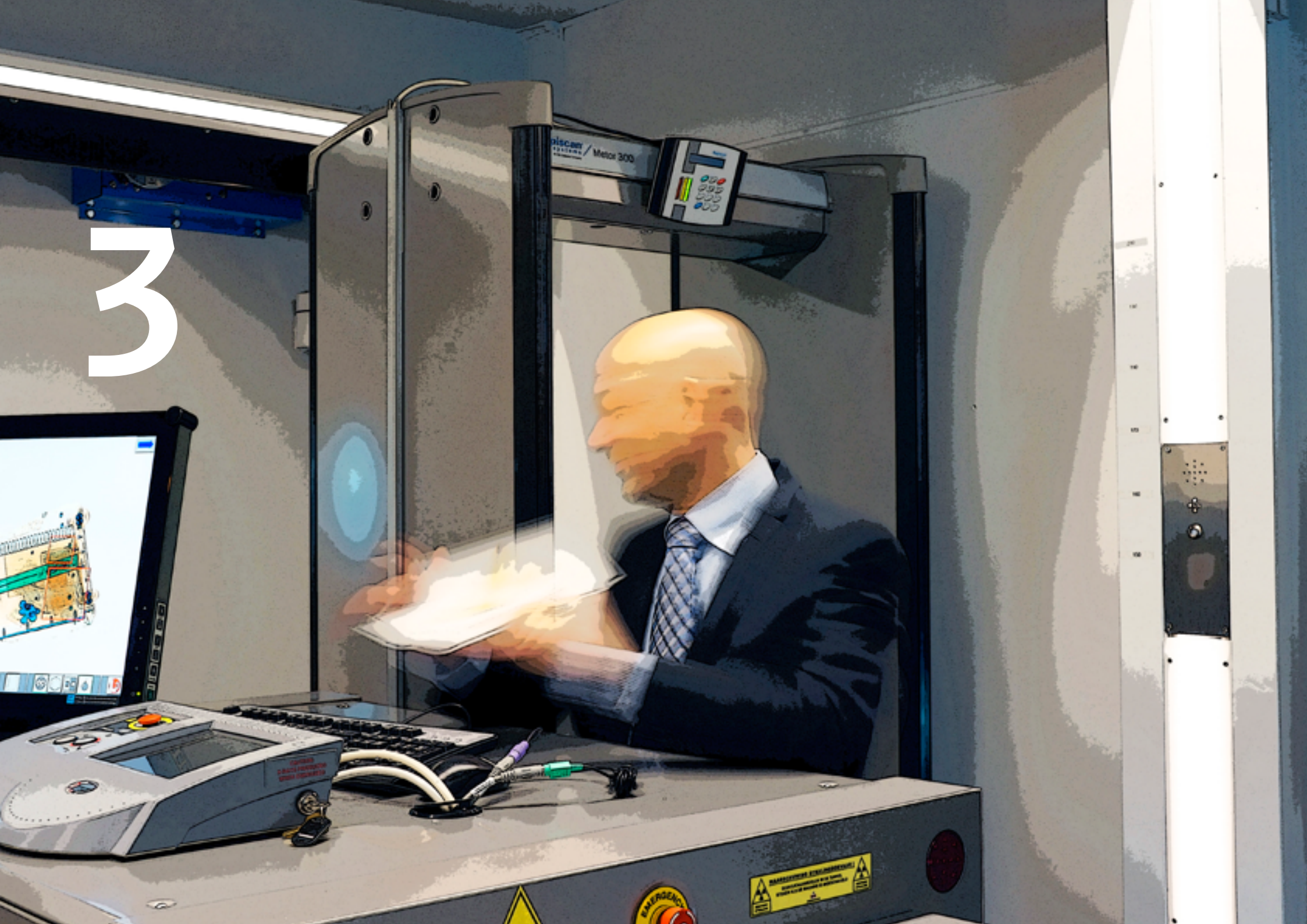
presentaties verzorgd om awareness te creëren voor dit onderwerp.

De AIVD heeft ook bijgedragen aan de rijksbrede campagne ‘Alert Online’. Deze campagne was erop gericht om burgers, bedrijven en overheid bewust te maken van de mogelijke risico’s van internet en smartphones.

3

TERRORISME

Terrorisme blijft een dreiging tegen zowel de fysieke veiligheid van ons land als de democratische rechtsorde in het algemeen. Daarom blijft de bestrijding van terrorisme een belangrijke taak van de AIVD. Zowel organisaties, netwerken als eenlingen kunnen een terroristische dreiging vormen.

De AIVD ziet een sterke toename van het aantal jihadisten dat vanuit Nederland naar strijdgebieden trekt. Dit is vooral zorgelijk omdat zij in het buitenland (gevechts)vaardigheden en contacten opdoen en bovendien getraumatiseerd kunnen terugkeren. De aanslagen door Mohamed Merah in Toulouse laten zien dat een combinatie van gerichte training door een organisatie en persoonlijk gekozen acties en doelwitten kan leiden tot gewelddadige acties in het Westen.

Daarnaast illustreren de aanhoudingen tijdens een PKK-bijeenkomst in Zeeland in december 2012 dat terrorisme niet alleen iets is van ver weg, maar dat terroristische organisaties ook ons land kunnen gebruiken voor hun activiteiten.

3.1 Jihadistisch terrorisme

Uitreizende jihadisten

Al een aantal jaren constateert de AIVD dat radicale moslims met jihadistische aspiraties in Nederland, zich vooral richten op deelname aan de jihad buiten Nederland. Wanneer Nederlandse jihadisten uitreizen naar strijdgebieden in het buitenland, vormen zij bij terugkeer naar Nederland een risico. Zij hebben immers in het buitenland (gevechts)vaardigheden en contacten opgedaan en kunnen bovendien getraumatiseerd raken.

De herhaalde oproep door kern-Al Qaida en Al Qaida op het Arabisch Schiereiland aan moslims in de hele wereld om vooral op eigen gelegenheid en in de eigen omgeving aanslagen te plegen, heeft in Nederland tot nog toe geen navolging gekregen. Toch kan dit voor de toekomst niet worden uitgesloten. Daarom blijft de AIVD wijzen op risico's voor de fysieke

veiligheid van Nederland die gepaard gaan met de terugkeer van getrainde jihadisten uit strijdgebieden.

Veel van de inspanningen van de AIVD zijn gericht op het onderkennen van reizen en de intentie die jihadisten hebben om Nederland te verlaten. Ook onderzoekt de AIVD de reisbewegingen vanuit jihadgebieden naar Nederland en – in meer algemene zin – Europa. Relevante reisroutes van jihadisten van en naar het Westen in kaart brengen en er zicht op hebben behoort tot de belangrijke onderdelen van het terrorismeonderzoek. Hiertoe worden niet alleen eigen middelen ingezet, maar werkt de AIVD ook samen met nationale en internationale partners. In 2012 is in het kader van Travel intelligence fors geïnvesteerd in het ontsluiten en analyseren van reisgegevens. Daarmee kunnen onder andere reisgegevens van jihadisten in kaart worden gebracht. Ook kan de AIVD aan de hand van deze reisgegevens in veel gevallen snel acteren wanneer een jihadist van plan is naar Nederland te reizen.

De AIVD heeft ook in 2012 pogingen tot uitreizen verstoord. Hierbij werd samengewerkt met en informatie geleverd aan een aantal strategische partners, waaronder het Openbaar Ministerie, de Nationale Recherche en de Immigratie- en Naturalisatiedienst. Op basis van uitgebrachte ambtsberichten aan het OM hebben enkele aanhoudingen plaatsgevonden.

Jihadistische strijdgebieden

Syrië

De AIVD heeft met name in de laatste maanden van 2012 een grote toename gezien van het aantal jihadisten dat uitreisde naar Syrië. Onder meer de grote aandacht in de media en op internet voor de strijd in Syrië, en de eenvoudige bereikbaarheid van het land, verklaren de grote aantallen jihadstrijders die uit Nederland naar Syrië zijn afgereisd.

Ook enkele leden van activistische radicaalislamitische bewegingen, zoals Shariah4Holland en Behind Bars, zijn vertrokken naar Syrië voor deelname aan de jihad. Gebleken is dat de scheidslijn tussen radicalisme en jihadisme is vervaagd. Deze bewegingen hebben een omgeving gecreëerd waar gelijkgestemden elkaar ontmoeten en waar radicale ideeën zich hebben kunnen ontwikkelen tot jihadistische denkbeelden. Groepsdynamiek heeft geleid tot snelle radicalisering van vele individuen en concrete pogingen om in Syrië aan de jihad deel te nemen. Op basis van door de AIVD verstrekte informatie kon de Nationale Recherche in november 2012 drie jonge mannen aanhouden die op het punt stonden naar Syrië te vertrekken.

Afghanistan-Pakistan

Kern-Al Qaida, het jihadistische netwerk dat zich in het Afghaans-Pakistaanse grensgebied bevindt, heeft nog steeds de intentie om aanslagen in het Westen te plegen. Het netwerk heeft in de afgelopen jaren zware klappen gekregen door de aanvallen met onbemande vliegtuigen (drones). Ondanks het verlies van een aantal kopstukken blijft kern-Al Qaida in staat om vanuit het Afghaans-Pakistaanse grensgebied plannen te ontwikkelen voor aanslagen in het Westen. De AIVD heeft in 2012 vastgesteld dat kern-Al Qaida daadwerkelijk in staat is daarvoor mensen te trainen en te instrueren.

Door de drone-aanvallen lijkt de regio Afghanistan-Pakistan voor westerse jihadisten minder aantrekkelijk te zijn. Hoewel zich daar nog steeds westerlingen bevinden, lijkt er nog nauwelijks animo onder Europese jihadisten te zijn om naar deze regio te trekken. De opkomst van Syrië als alternatief jihadgebied speelt hierbij een voorname rol. Personen met een westerse achtergrond blijven echter voor Al Qaida belangrijke rekruten, omdat deze personen vaak in staat zijn om onopvallend vanuit het Afghaans-Pakistaanse grensgebied naar Europa

terug te reizen. Dergelijke jihadisten, die soms getraind zijn en een opdracht hebben om in het Westen een aanslag te plegen, vormen een belangrijke dreiging.

Mali, Sahara en Sahel

In Mali werd begin 2012 de al langer sluimerende onafhankelijkheidsstrijd van Toeareg-rebellen nieuw leven ingeblazen, onder invloed van strijders uit Libië en met daar ruim beschikbare wapens. Aanvankelijk streden de seculiere rebellen hierbij in een opportunistisch verband samen met verschillende jihadistische groeperingen, die echter al gauw de overhand kregen. Sinds eind juni 2012 controleert een jihadistische alliantie die gedomineerd wordt door Al Qaida in de Islamitische Maghreb (AQIM) de noordelijke helft van het land. Het 'proto-kalifaat' Azawad dat de alliantie heeft uitgeroepen oefent aantrekkingskracht uit op Europese jihadisten. AQIM richt zich niet alleen op de strijd in de regio, waar het een dreiging vormt tegen westerse belangen, maar heeft ook de intentie om aanslagen te plegen in het Westen.

Jemen

Ook Al Qaida op het Arabisch Schiereiland (AQAS) heeft nog steeds de intentie om het Westen te treffen. De groepering is in 2012 echter onder zware (militaire) druk komen te staan. De groepering heeft zich na een grootschalig militair offensief in Zuid-Jemen teruggetrokken uit de gebieden die het in 2011 had veroverd. Tevens heeft AQAS diverse sleutelfiguren verloren als gevolg van intensieve luchtaanvallen, die grotendeels worden toegeschreven aan de Verenigde Staten.

Mohamed Merah

Mohamed Merah is een voorbeeld van een jihadist uit het Westen die in de regio Afghanistan-Pakistan is geweest, waar hij getraind werd door Al Qaida. Deze Fransman van Algerijnse afkomst doodde medio maart in en om de Franse stad Toulouse zeven personen, onder wie Franse militairen en kinderen van een Joodse school. Hij zei de kinderen gedood te hebben als vergelding voor de dood van Palestijnse kinderen. Dat hij Franse militairen had gedood, was volgens hem uit wraak voor hun rol in Afghanistan. Later verschanste hij zich in zijn flat, die vervolgens werd belegerd door de Franse politie. Hierbij kwam hij uiteindelijk om het leven. Op radicale islamitische webfora werd Merah geprezen als een grote held die navolging verdiende. Een eenling als Merah is voor inlichtingen- en veiligheidsdiensten moeilijk te detecteren.

In het voorjaar van 2012 zijn plannen vrijdeld voor een aanslag buiten Jemen met een verbeterde versie van de ‘onderbroekbom’ uit 2009¹. AQAS heeft zich de rest van het jaar met name gericht op het uitvoeren van (zelf)moordaanslagen. Primaire doelwitten zijn lokale politieke, militaire en veiligheidsobjecten in Jemen, onder meer in de hoofdstad Sana’a. Maar ook het risico op aanslagen tegen westerse belangen in Jemen, zoals diplomatieke vertegenwoordigingen en de Amerikaanse militaire aanwezigheid, is groter geworden. Bovendien nam in 2012 het aantal ontvoeringen van en aanvallen op personen van westerse afkomst toe.

Onder radicale moslims in Europa bestaat nog altijd interesse om in Jemen deel te nemen aan jihadistische activiteiten.

Somalië

De militaire druk op de jihadistische beweging Al Shabaab (AS) is in 2012 sterk toegenomen. Daardoor werd AS gedwongen tot een strategische terugtrekking naar het platteland van Centraal- en Zuid-Somalië. Daarnaast is de druk op AS opgevoerd door de inzet van Amerikaanse drones. Bij deze drone-aanvallen kwamen onder meer prominente aan Al Qaida East Africa en Al Shabaab gelieerde jihadisten om het leven. AS is gefragmenteerd en de recente tegenslagen versterken de tegenstellingen tussen de verschillende stromingen binnen AS. De formele aansluiting van een van de leiders van AS bij kern-Al Qaida lijkt met zich mee te brengen dat (een deel van) de groepering zich in toenemende mate tegen het Westen richt. Hiervan is tot op heden niets gebleken, behalve enige retoriek

die zich ook specifiek tegen Nederland richtte. Het risico van een aanslag op westerse belangen in de regio blijft aanwezig. De dreiging van AS tegen het Westen en in het bijzonder Nederland blijft laag. De AIVD heeft wel vastgesteld dat in Nederland ondersteunende activiteiten voor AS worden verricht, zoals heimelijke financiering en het verspreiden van jihadistisch propagandamateriaal.

De populariteit van Somalië als jihadistische reisbestemming is enigszins afgenomen. Ook hier ligt de verklaring in de opkomst van Syrië als strijdgebied.

Jihadistisch internet

Jihadistisch internet speelt een belangrijke rol in het levend houden van ideeën en percepties over de vijandigheid van westerse landen tegenover de islam. Dit bleek ook toen de anti-islamfilm ‘Innocence of Muslims’ in het najaar van 2012 uitkwam. Diverse jihadisten in het Midden-Oosten en Noord-Afrika wezen naar Nederland als drijvende kracht achter deze Amerikaanse film. Hoewel dit feitelijk onjuist was, constateert de AIVD dat deze perceptie van Nederland als drijvende kracht desalniettemin voortleeft. Dergelijke hardnekkige misvattingen van de rol en positie van Nederland worden vaak gevoed en versterkt door jihadistisch internet en kunnen gevolgen hebben voor de dreiging tegen Nederland en/of Nederlandse belangen in het buitenland.

Voor jihadisten wereldwijd, en zeker voor hen die actief zijn op jihadistisch internet, is Nederland nog altijd één van de ‘vijanden van de islam’. De dienst ziet het willen vergelden van (als zodanig beleefde) beledigingen van de islam, de koran of de profeet als een van de constanten in de jihadistische dreiging tegen het Westen. Het lange na-ijlen van de Deense cartoonkwesie toont aan dat dergelijke percepties onder

¹ Op 25 december 2009 probeerde Umar Farouk Abdulmutallab op een lijnvlucht van Amsterdam naar Detroit het vliegtuig op te blazen met een bom verstopt in zijn onderbroek.

Nasleep ‘Arabische Lente’

In 2012 hebben salafitische jihadisten gebruikgemaakt van de ruimte die zij kregen door de veranderde politieke omstandigheden en het gedeeltelijk wegvallen van een repressief veiligheidsapparaat. Dat was een gevolg van de omwentelingen in Tunesië, Egypte en Libië, meestal aangeduid als de Arabische Lente. Tijdens die gebeurtenissen in 2011 speelden jihadistische groeperingen, netwerken of individuen nog geen rol van betekenis.

In 2012 hebben zich in een aantal landen in Noord-Afrika en het Midden-Oosten nieuwe salafitisch-jihadistische netwerken en cellen gevormd, waarin personen actief zijn die vaak zowel een nationale als internationale agenda hebben. Nationaal streven zij naar vestiging van een op de sharia gebaseerde islamitische staat. Internationaal staan zij in contact met of behoren zij tot jihadistische netwerken die bijvoorbeeld de strijd in Syrië of het voorbereiden van aanslagen buiten hun eigen regio ondersteunen. De aanval op het Amerikaanse consulaat in Benghazi (Libië) in september 2012 laat zien waartoe zulke nieuwe netwerken in staat zijn. Zij richten hun agressie duidelijk tegen een westers doel en er blijkt sprake van onderlinge verbondenheid tussen deze netwerken in de genoemde landen.

Een bron van zorg vormt de laagdrempeligheid van contacten tussen jonge, radicale moslims uit het Westen en deze salafitisch-jihadistische netwerken. Zij zijn actief in landen die relatief dicht bij Europa liggen en waar makkelijk naar toe te reizen is. Eenmaal daar aangekomen, blijkt het voor westerse radicale moslims niet moeilijk te zijn om met die netwerken in contact te komen.

jihadistische netwerken, groepen en individuen een langdurig effect kunnen hebben op de nationale veiligheid.

Diverse grote en invloedrijke jihadistische webfora bleven in 2012 fungeren als aanjager, marktplaats en kraamkamer van de jihad. Zoals de AIVD beschreef in de publicatie ‘Het jihadistisch internet. Kraamkamer van de hedendaagse jihad’, versterkte dit fenomeen onder meer de aantrekkingskracht van de jihad in Syrië. Ook dichtte het bijvoorbeeld de geografische afstand tussen radicale moslims in Europa en de opkomende netwerken in het Midden-Oosten en Noord-Afrika. Het afgelopen jaar was de dienst in staat diverse virtuele dreigingen wereldwijd tijdig te signaleren of juist te nuanceren, zowel bij nationale als internationale partners.

Ook onder jihadisten zijn sociale media een onmiskenbare grootheid geworden. Het gebruik van Facebook, Twitter, of YouTube door jihadistische netwerken, groepen en individuen nam toe. Dit valt deels te verklaren door het tijdelijk wegvallen van enkele klassieke jihadistische webfora in 2012. Hierdoor zochten jihadisten wereldwijd nieuwe kanalen voor verspreiding van hun propaganda. Vooralsnog lopen radicale moslims buiten Nederland voorop met deze nieuwe media, maar de AIVD verwacht dat het komend jaar in ons land een inhaalslag plaatsvindt.

Cyberjihad

Jihadisten kunnen een cyberdreiging vormen tegen de nationale veiligheid. Hun potentie is op dit moment echter ontoereikend om hun cyberterroristische intenties waar te maken. In Nederland is in 2012 dan ook geen sprake geweest van digitale aanvallen door jihadisten die wij als bedreigend voor de nationale veiligheid beschouwen. In het buitenland hebben jihadisten al wel enkele kleinschalige en eenvoudige

digitale aanvallen uitgevoerd waardoor internetdiensten tijdelijk werden verstoord. Deze acties zijn indicatief voor de groei van de cybercapaciteiten onder jihadisten. De toegenomen intenties en de mogelijkheid dat jihadisten meer capaciteiten gaan ontwikkelen, is voor ons reden het cyberjihadisme nauwlettend te blijven volgen.

3.2 Overig terrorisme

PKK

De Koerdisch-separatistische organisatie PKK (Partiya Karkarên Kurdistan) ontplooit in Nederland op heimelijke wijze activiteiten die gericht zijn op het ondersteunen van de (gewapende) strijd van de organisatie in Turkije. Deze activiteiten zijn omvangrijk en professioneel van aard, en internationaal van karakter.

Eén van de activiteiten van de PKK in Nederland is het rekruteren van Koerdische jongeren voor de organisatie. In 2012 heeft de AIVD in afstemming met nationale en internationale samenwerkingspartners ingezet op het verstoren hiervan. In dit kader is op basis van ambtsberichten van de AIVD in december door de Nationale Recherche een inval verricht tijdens een PKK-bijeenkomst in Ellemeet, Zeeland. Bij deze actie zijn 55 personen aangehouden, onder wie een kopstuk van de PKK. De AIVD schat in dat de verstoring in Zeeland kan leiden tot een (tijdelijke) vermindering van de slagkracht van de organisatie.

De PKK heeft niet de intentie om geweld te gebruiken of aanslagen te plegen in Nederland. Door het gebruik van middelen als demonstraties en lobby-activiteiten is de PKK erin geslaagd de Koerdische zaak onder de aandacht te brengen. De

AIVD heeft in het afgelopen jaar waargenomen dat de actiebereidheid onder met name PKK-jongeren toe lijkt te nemen.

Europees Kampioenschap voetbal en Olympische Spelen 2012

De AIVD heeft zich in 2012 samen met anderen ingezet voor een veilig verloop van het Europees Kampioenschap voetbal in Polen/Oekraïne en veilige Olympische Spelen in Londen. Ter voorkoming van aanslagen en voor de veiligheid van de Nederlandse en buitenlandse atleten en supporters heeft de AIVD, naast de reguliere werkzaamheden, waar nodig tijdelijk meer samengewerkt en intensiever informatie uitgewisseld met buitenlandse collega-diensten. Bij beide sportevenementen hebben wij daartoe onder meer een eigen liaison als aanspreekpunt ter beschikking gesteld.

4

LA EVOLUCIÓN

copenhagen 7 till 20th december 2009
NEVER TRUST A COP.ORG
don't panic, it's just anarchy

climate action camp
23-28 August, 2009, Leuven, Belgium

ANIMAL RIGHTS GATHERING

ANARCHISTISCHE PRAKTIKELANDGAGEN

SOLIDARITEIT MET DE STAKING
STEUN DE SCHOOINIEUWERS

WAT EET JIJ VANAVOND?

COPENHAGEN 11-18 DEC 2009

Stem niemand!

europese dag van actie tegen kapitalisme

THE BORDER IS EVERYWHERE

NO JUSTICE NO BUDGE

THEME

RADICALISME EN EXTREMISME

4.1 Islamistisch extremisme

De laatste jaren weet een aantal activistische radicaalislamitische bewegingen in Nederland de aandacht op zich te vestigen. Deze bewegingen gebruiken namen als Behind Bars, Street Dawah en Shariah4Holland. Ondanks verschillen in opvattingen tussen deze bewegingen hebben zij met elkaar gemeen dat ze op een activistische manier antidemocratische en jihadistische opvattingen verkondigen. Ook in 2012 waren deze bewegingen actief. Zo namen aanhangers van Behind Bars deel aan een demonstratie in Amsterdam tegen de islamkritische film 'Innocence of Muslims'. Aanhangers van Shariah4Holland en Shariah4Belgium betuigden op Bevrijdingsdag openlijk hun steun aan Mohammed B. bij de Penitentiaire Inrichting in Vught. De leider van Shariah4Holland werd door de rechter veroordeeld wegens het bedreigen van Geert Wilders tijdens een demonstratie in Amsterdam.

Van de bewegingen kan een polariserend effect uitgaan doordat zij antidemocratische en onverdraagzame opvattingen uitdragen. Ook creëren ze door hun opvattingen en ambivalente houding ten aanzien van geweld een klimaat waarin de toepassing van geweld steeds acceptabeler wordt. Soortgelijke bewegingen in buurlanden zijn militanter geworden. Zo dreigde de beweging Millatu Ibrahim met aanslagen tegen Duitsland. Vanwege de onderlinge overeenkomsten valt niet uit te sluiten dat aanhangers van de Nederlandse bewegingen een dergelijke houding zullen overnemen.

De actiebereidheid en het organisatorisch vermogen van de Nederlandse bewegingen zijn wisselvallig. Zo ondernam Shariah4Holland in de laatste maanden van 2012 nauwelijks meer publiekelijk zichtbare activiteiten. Dit werd mede veroorzaakt doordat de beweging sterk leunde op Shariah4Belgium, dat echter te maken had met vervolging en veroordeling van hun leiders door de Belgische justitie. Achter

de schermen waren individuele kernleden van Sharia4Holland wel betrokken bij jihadgang naar Syrië, zoals vermeld in het hoofdstuk ‘Terrorisme’.

Dat kernleden van Sharia4Holland in 2012 deelnamen aan de gewelddadige jihad in het buitenland volgt vrijwel direct uit de ideologie die deze beweging al vanaf haar oprichting uitdraagt. ‘Ondersteuning’ van jihadisten in strijdgebieden speelt daarin namelijk een belangrijke rol. Jihadgang kan een radicaliserende werking hebben op de activistische radicaalislamitische bewegingen in Nederland. Door hun oorlogservaringen en verkregen status vergroten jihadgangers mogelijk de actiebereidheid en kunnen zij een verharding van de koers teweegbrengen.

Waar mogelijk heeft de AIVD lokale overheden op de hoogte gesteld van activiteiten van radicaalislamitische bewegingen.

4.2 Links-extremisme

Antifascisme

De landelijke Antifascistische Actie (AFA) was weinig actief. Regionaal heeft AFA-Den Haag haar activiteiten bijna geheel verlegd naar het verzet tegen het asiel- en vreemdelingenbeleid. In de loop van 2012 is de AFA-werkgroep Laet Ze Niet Lopen (LZNL) gestopt met haar directe bemoeienissen met manifestaties van extreemrechts, vooral die van de Nederlandse Volks-Unie (NVU). Wel lieten antifascisten zich zien bij protesten tegen extreemrechtse manifestaties in Duitsland. De Nederlandse antifascisten waren aanwezig in Dresden, Aken/Stolberg en Münster. In Stolberg werd een aantal Nederlandse actievoerders gearresteerd.

Anarcho-extremisme

In 2012 zag de AIVD uit anarcho-extremistische hoek voornamelijk vandalisme bij diverse objecten in verband met hun ‘antikapitalistische’ strijd. Anarcho-extremisten hebben in 2012, in het kader van hun ‘internationale solidariteit’, diverse activiteiten ondernomen. Zo was de Vrije Bond, samen met onder andere ‘Kritische Studenten’, betrokken bij de (organisatie van de) Internationale Dag tegen het Kapitalisme op 31 maart in Utrecht. Een deel van hen was in mei ook in Frankfurt, waar de internationale ‘Blockupy’-protesten (verzet tegen de trojka EU, IMF, Europese Bank) gepaard gingen met aanhoudingen. Daarnaast hebben onbekenden als teken van de internationale solidariteit met gevangenen Italiaanse kameraden in Diemen brand gesticht bij een vestiging van Generali, een Italiaanse verzekeringsmaatschappij

Dierenrechtenextremisme

Het deels anarchistische Respect voor Dieren (RvD) heeft in 2012 de campagne geïntensiveerd tegen Air France/KLM en andere luchtvaartmaatschappijen, betrokken bij het transport van apen. De acties richten zich tegen transport van apen voor de Europese dierproefindustrie. Naast intimiderende lawaaiacties bij diverse vestigingen van KLM en andere bedrijven heeft de actiegroep in enkele gevallen het werk van KLM-medewerkers verstoord.

De campagne van RvD werd in de loop van 2012 verstoord door een uitspraak van de rechter. Twee kopstukken mogen vanwege een internationaal onderzoek naar home visits, brandstichtingen en chantage in buurlanden worden uitgeleverd aan het Verenigd Koninkrijk.

RvD-actievoerders die zich Stop Huntingdon Animal Cruelty-Nederland (SHAC-NL) noemen, hebben hit-and-run-acties² uitgevoerd bij farmaceutische ondernemingen als protest tegen het gebruik van proefdieren.

De AIVD heeft afgelopen jaar voorlichting gegeven aan de beveiligingsafdelingen van de verschillende instellingen die doelwit (kunnen) zijn van dierenrechtenextremisten om hun weerbaarheid te verhogen.

Intimiderend en/of gewelddadig verzet tegen het asiel- en vreemdelingenbeleid

Het verzet tegen het Nederlandse en Europese asiel- en vreemdelingenbeleid is in 2012 toegenomen. Dat komt met name door de definitieve start van het zogeheten No Border Network. Daarbinnen hebben activisten en extremisten (zoals de Anarchistische Anti-deportatie Groep Utrecht en de Werkgroep Stop Deportaties) met behoud van hun eigen uitgangspunten en actiemethoden de krachten gebundeld om de samenwerking en coördinatie te bevorderen. Het jaarlijkse ‘No Border Camp’, waar actievoerders onder meer internationale campagnes bespreken, heeft dit jaar in Zweden en Duitsland plaatsgevonden.

Tegenstanders van het asiel- en vreemdelingenbeleid hebben in 2012 onder meer bekladdingen uitgevoerd bij de woning van toenmalig minister voor Immigratie, Integratie en Asiel, de heer Leers, en het opleidingscentrum van de IND in Utrecht. Daarnaast waren Nederlanders betrokken bij blokkadeacties van detentiecentra voor asielzoekers in België (Merksem en Brugge), waarbij enkele personen werden aangehouden.

² Het gaat hier om niet-aangemeld protest in de vorm van heimelijk voorbereide en plotseling uitgevoerde bekladdings- en vernielingsacties.

Analist Links-extremisme:

“In 2012 is de Anti Dierproeven Coalitie (ADC), ondanks een sinds enige jaren gematigder koers, gestart met een campagne tegen een nieuw dierproevengerelateerd project: de Landerd Campus in Schaijk. Vanaf de start verwees ADC zelf naar haar succes in 2008, toen een identieke campagne leidde tot het stoppen van het project Sciencelink in Venray. ADC startte destijds met openbare manifestaties aan de poort en e-mailacties, waarbij een deel van de berichten als bedreigend werd ervaren. Als intimiderend werd ook de verstoring ervaren van een seminar/zakendiner van onderzoekers en uitvoerders van dierproeven; enkele deelnemers deden aangifte van bedreiging met home visits.”

Naast de gebruikelijke actiegroepen (de Werkgroep Stop Deportaties en de Anarchistische Anti-deportatie Groep Utrecht) werden in 2012 ook andere (voor een deel nieuwe) groeperingen actief, die bijvoorbeeld directe hulp verleenden aan dakloze vluchtelingen. Ook verlegden enkele antifascistische groeperingen (AFA-Fryslân, AFA-Den Haag) hun focus naar het verzet tegen het asiel- en vreemdelingenbeleid.

Binnen de groeperingen die zich verzetten tegen het asiel- en vreemdelingenbeleid bestaat veel interesse voor Frontex, het agentschap van de Europese Unie (EU) dat een coördinerende taak heeft bij de bewaking van de Europese buitengrens. De links-activistische Campagne tegen Wapenhandel publiceerde een brochure over de ‘militarisering van Frontex’, met daarin een opsomming van Nederlandse defensieorderbedrijven. De AIVD ziet dit als een mogelijke oproep daar actie te voeren.

Met name bij de organisatie en het draaiend houden van verschillende tentenkampen van (Somalische en Iraakse) uitgeprocedeerde asielzoekers waren regionale groepen actief. Zo speelde de Anarchistische Groep Amsterdam (AGA) een rol bij het kamp aan de Notweg in Osdorp en AFA-Fryslân bij het tentenkamp en het uitzetcentrum in Ter Apel. Daarnaast was AFA-Den Haag sterk betrokken bij de organisatie van het tentenkamp aan de Haagse Koekamp en speelde het een rol bij het voorkomen van de ontruiming daarvan. De AIVD heeft over het optreden van deze groepen contact onderhouden met de lokale autoriteiten.

4.3 Moluks activisme

Binnen de Molukse gemeenschap is sprake van een afnemend activisme, maar rond de vaste herdenkingsdagen op de Molukse kalender, en ook bij bezoeken van Indonesische hoogwaardigheidsbekleders, blijft het risico op verstoringen van de openbare orde aanwezig. Het onderzoek van de AIVD naar het Moluks activisme in Nederland laat zien dat de RMS-regering in ballingschap (Republik Maluku Selatan, Republiek der Zuid-Molukken) doorgaat met het aansturen op vreedzame confrontaties met een hoog politiek en mediaprofiel. Een voorbeeld hiervan is de open brief aan de minister-president over het voornemen om militairen die destijds deelnamen aan het beëindigen van de treinkaping bij De Punt (1977) een draaginsigne toe te kennen.

De AIVD heeft ook in 2012 betrokken partners geïnformeerd over ontwikkelingen in het Moluks activisme. Zo zijn grote bedrijven voorgelicht over de aard van en de ontwikkelingen binnen het Moluks activisme in Nederland.

4.4 Rechts-extremisme

Uit het AIVD-onderzoek naar rechts-extremisme is gebleken dat de versplintering, fragmentatie en onderlinge onenigheid onder Nederlandse rechts-extremisten in 2012 verder heeft doorgezet. Er blijft nog wel een klein aantal rechts-extremisten actief, die vooral aan sociale activiteiten deelnemen zonder direct ideologisch doel.

De acties van de Duitse autoriteiten tegen verschillende Duitse rechts-extremistische groeperingen, zoals de Kameradschaft Aachener Land (KAL), hebben onder Nederlandse rechts-extremisten nauwelijks tot reacties geleid. Dit valt op omdat velen van hen goede vriendschappelijke contacten met Duitse kameraden onderhouden en deel hebben genomen aan activiteiten die door de KAL werden georganiseerd.

Nederlandse Volks-Unie

De AIVD heeft onder meer vastgesteld dat van het mobiliserend vermogen van de Nederlandse Volks-Unie (NVU) weinig over is. Kon de NVU bij eerdere demonstraties nog rond de 100 rechts-extremisten op de been brengen, na september 2011 was een opkomst van een twintigtal deelnemers (uit slechts de eigen achterban) eerder regel dan uitzondering geworden.

Rechts antikapitalisme

De Nationale & Socialistische Aktie, voorheen bekend als de Nationale Socialistische Aktie/Autonome Nationale Socialisten, moet het Nederlandse onderdeel gaan vormen van het Anti-Capitalist Network (ACN). Het ACN is een Europees netwerk van rechtse antikapitalisten.

De sociaalrevolutionaire rechts-extremisten willen in ons land een rechtse antikapitalistische beweging oprichten. Daartoe hebben enkele Nederlandse sociaalrevolutionairen antikapitalistische demonstraties in Frankrijk en Italië bezocht. Ook heeft de Nationale & Socialistische Aktie zich op de Facebookpagina van het ACN voorgesteld met een ideologisch program.

Blood & Honour en Ulfhednar

Het afgelopen jaar zijn verschillende Nederlandse Blood & Honour-activisten aanwezig geweest bij Europese manifestaties en concerten. De Ulfhednar-groepering, waartegen de politie in oktober 2011 op aangeven van de AIVD heeft opgetreden vanwege vuurwapenbezit, blijkt inmiddels geen factor van betekenis meer te zijn in het Nederlandse rechts-extremisme.

Voorpost

De extreemrechtse nationalistische actiegroep Voorpost is in de tweede helft van 2012 actiever geworden en heeft verschillende demonstraties en acties gehouden. Deze toegenomen activiteit van Voorpost lijkt te herleiden te zijn tot de werkloosheid van enkele Voorposters, die zo meer tijd hadden om acties voor te bereiden en uit te voeren. De AIVD heeft over dit soort demonstraties nauw contact met de politie.

Anti-islami(s)tisch activisme / Anti-islam(isme)

Na een intensivering van het onderzoek in 2012 naar de dreiging uit anti-islami(s)tische, anti-multiculturalistische en anti-‘linkse’ hoek is geconcludeerd dat deze dreiging momenteel niet groot is. De AIVD blijft waakzaam voor oplevingen in dit veld en de ontwikkelingen in de dreiging.

5

HEIMELIJKE ACTIVITEITEN VAN ANDERE LANDEN

Inlichtingenactiviteiten door buitenlandse inlichtingendiensten zorgen niet alleen voor de aantasting van de soevereiniteit van Nederland; ze veroorzaken ook grote economische schade.

Buitenlandse inlichtingendiensten verrichten in Nederland in het geheim activiteiten om de geopolitieke en economische positie van hun eigen land te versterken. Ze proberen gevoelige en waardevolle informatie te vergaren om bijvoorbeeld vooraf inzicht te verkrijgen in het standpunt van Nederland in onderhandelingen met een ander land. Ook toekomstig beleid van internationale samenwerkingsverbanden waar Nederland deel van uitmaakt, zoals de Europese Unie, de Verenigde Naties of de NAVO, heeft hun belangstelling.

De spionageactiviteiten richten zich zowel op bestuurlijke, economische, militaire als op wetenschappelijke informatie. Ons land vormt een aantrekkelijk doelwit voor statelijke actoren (landen en hun overheidsorganisaties) vanwege zijn

kennisintensieve en internationaal georiënteerde economie. Voor veel landen behoort het tot hun economische en buitenlandse politiek om via spionage innovatieve ideeën en kennis te bemachtigen. Op soms agressieve wijze behartigen zij hun eigen belangen, vooral op het vlak van schaarse grondstoffen, energievoorzieningszekerheid en verwerving van hoogwaardige technologie en kennis.

Ook de krachtige ICT-infrastructuur in Nederland heeft een grote aantrekkingskracht op andere landen. Tevens proberen landen invloed uit te oefenen op en te spioneren binnen migrantengroepen die zich in ons land bevinden.

Analist Spionage:

“Bij onderzoek naar een grote groep Russische spionnen in de Verenigde Staten liep een van de sporen richting ons land. Een Nederlander zou vertrouwelijke informatie hebben verkocht aan een Duits echtpaar, dat deze informatie weer aan de Russische geheime dienst doorspeelde. Wij wisten hem te identificeren als een medewerker van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Het Openbaar Ministerie verdenkt hem ervan in ruil voor geld jarenlang zijn positie op het ministerie te hebben misbruikt om informatie door te spelen aan de Russische dienst. Naast informatie over het buitenlands beleid van Nederland zijn ook gegevens van de Europese Unie en de NAVO daarbij gecompromiteerd.”

5.1 Overheid en bestuur

Voor veel buitenlandse inlichtingendiensten blijft het vergaren van politieke informatie een belangrijke doelstelling. Nederlandse (overheids)organisaties en in Nederland gevestigde internationale organisaties zijn om die reden doelwit van inlichtingenactiviteiten van buitenlandse mogendheden.

Voor het verwerven van politieke informatie zetten buitenlandse inlichtingendiensten zowel digitale als ‘klassieke’ middelen in. Het gebruik van digitale middelen, zoals malware, virussen en hacken, laat een enorme groei zien. Informatie is vrijwel altijd digitaal opgeslagen, vaak op een centrale plek en vormt daarom voor buitenlandse diensten een aantrekkelijk doelwit om digitaal aan te vallen.

De AIVD heeft het afgelopen jaar in Nederland spionageaanvallen vastgesteld uit onder meer China, Rusland en Iran. Gezien de wereldwijde omvang van digitale spionage-incidenten is het aantal incidenten in Nederland vermoedelijk vele malen hoger.

Het traceren van sporen bij cyberaanvallen is vaak complex omdat allerlei technieken worden toegepast om deze af te dekken. Ook is het lastig om de daadwerkelijke afzender te achterhalen, omdat dit soort aanvallen vaak via allerlei omwegen wordt ingezet. Toch heeft AIVD-onderzoek naar digitale aanvallen op Nederlandse doelen in sommige gevallen zeer sterke aanwijzingen voor statelijke betrokkenheid opgeleverd en ook concrete aanwijzingen over het land van herkomst.

De dreiging tegen de nationale veiligheid is minstens even groot wanneer inlichtingenofficiërs proberen informatie te

vergaren op de ‘klassieke’ manier, door toenadering te zoeken tot personen die toegang kunnen krijgen tot gevoelige en waardevolle informatie. De AIVD ziet dat anno 2012 nog volop gebeuren. Mede daarom is het Ministerie van Buitenlandse Zaken meerdere keren geadviseerd visa te weigeren van inlichtingenofficiërs die onder een dekmantel een aanvraag deden om Nederland binnen te reizen.

Een bekende werkwijze van inlichtingenofficiërs bij het rekruteren van (overheids)functionarissen is het bieden van geld in ruil voor informatie. Voorafgaand aan een dergelijke rekruteringspoging trachten zij zoveel mogelijk bekend te raken met de positie van de medewerker, zijn toegang tot waardevolle informatie en de persoonlijke situatie van de ambtenaar. Het feit dat mensen tegenwoordig veel over hun persoonlijk leven op het internet zetten, levert gemakkelijk aanknopingspunten voor toenadering op. Eventuele kwetsbaarheden, zoals financiële problemen of frustratie over het verloop van de eigen carrière, kunnen worden gebruikt om personen als agent te rekruteren.

Om ambtenaren en organisaties bewust te maken van de risico’s op spionage heeft de AIVD presentaties gehouden. Daarbij gebruikten wij de e-learningmodule die samen met de NCTV is opgezet. Deze is gebaseerd op de Kwetsbaarheidsanalyse Spionage (KVAS) en helpt overheidsinstanties en bedrijven uit de vitale sectoren om signalen van spionage tijdig te herkennen.

Niet alleen Nederlandse maar ook internationale instanties, die in groten getale in ons land gevestigd zijn, kunnen slachtoffer worden van spionagepraktijken. Ook daar heeft de AIVD een verantwoordelijkheid.

5.2 ICT-infrastructuur

Nederland is een knooppunt in de internationale ICT-infrastructuur. Digitale middelen worden daarom niet alleen gebruikt tegen personen en instellingen binnen onze grenzen, maar ook voor digitale spionage gericht tegen personen of instanties buiten Nederland. Hoewel ons land in zo'n geval niet het beoogde einddoel van de aanvaller is, kan het misbruik wel degelijk leiden tot schadelijke neveneffecten voor Nederland. Waar wij dat hebben geconstateerd, zijn betrokken instanties hierover geïnformeerd.

Om dergelijke aanvallen op de ICT-infrastructuur te kunnen blijven detecteren is het van belang om ook ongerichte interceptie van kabelgebonden telecommunicatie te kunnen uitvoeren. Er is een wetsvoorstel in voorbereiding om deze bevoegdheid in de Wiv 2002, met waarborgen omgeven, vast te leggen.

5.3 Migranten in Nederland

De aandacht van buitenlandse inlichtingendiensten voor diverse migrantengemeenschappen en oppositionele groeperingen in Nederland uit zich enerzijds in vrij openlijke (diplomatieke) beïnvloedingspogingen, maar anderzijds ook in spionage binnen die gemeenschappen en groeperingen. Omdat hiermee de rechten van Nederlandse ingezetenen worden aangetast, zet de AIVD zich in om deze inlichtingenactiviteiten te onderkennen en te beëindigen.

Buitenlandse inlichtingendiensten zijn op zoek naar persoonlijke informatie over migranten en dissidenten en doen pogingen om te infiltreren in hun organisaties. Op deze manier worden openlijke protesten en activisme van deze groepen tegen het regime in het land van herkomst verstoord.

De AIVD heeft vastgesteld dat de Chinese overheid zich in Nederland onverminderd schuldig maakt aan spionage, intimidatie en beïnvloedingspraktijken jegens de Oeigoerse gemeenschap. De afgelopen periode heeft de AIVD verschillende activiteiten ontplooid met als doel beïnvloedingspraktijken te verstoren. Naast de verstorende maatregelen hebben wij ook via de media aandacht gevestigd op deze vorm van spionage.

De AIVD heeft ook geconstateerd dat de Iraanse overheid onverminderd actief is in haar strijd tegen de oppositiebeweging Mujahedin-e-Khalq (MKO). Gebleken is dat de Iraanse inlichtingendienst een Europees netwerk aanstuurt dat ook in Nederland actief is. Dit netwerk bestaat uit voormalige MKO-leden die door de Iraanse inlichtingendienst zijn aangevallen. Zij hebben de taak gekregen om de publieke opinie over de MKO negatief te beïnvloeden door middel van lobbyen, publicaties en anti-MKO-bijeenkomsten. Ook verzamelen zij voor de Iraanse inlichtingendienst informatie over de MKO en haar (vermoedelijke) leden.

6

INLICHTINGEN BUITENLAND

De inlichtingen die de AIVD over het buitenland vergaart, zijn gericht op de politieke intenties, activiteiten en opinies van regeringen, instellingen en inwoners van specifiek benoemde landen of regio's. De AIVD verzamelt informatie (politieke inlichtingen) die via diplomatieke kanalen niet of moeilijk te verkrijgen is. Ontwikkelingen in die landen en regio's hebben effect op de Nederlandse buitenlandpolitiek, handelsbelangen en de energievoorzieningszekerheid. Ook kunnen zij directe gevolgen hebben voor onze nationale veiligheid. De landen waarnaar de AIVD onderzoek doet, staan in het zogeheten 'Aanwijzingsbesluit Buitenland'. Dit wordt periodiek vastgesteld door de minister-president. Welke landen in dat besluit staan, is staatsgeheime informatie.

De analyse en duiding door de AIVD van de ingewonnen inlichtingen stellen de Nederlandse regering mede in staat zelfstandig afwegingen te maken over beleidsopties en in te nemen posities in het internationale krachtenveld.

De inlichtingen worden ingewonnen door het inzetten van menselijke of technische bronnen. Het gebruik van het technische middel Sigint heeft in 2012 een nieuwe impuls gekregen door verregaande samenwerking met de MIVD. Dit wordt vorm gegeven met de op te richten eenheid die zich richt op Sigint en intelligence op het gebied van cyber. Tot slot vormen de collega-diensten van de AIVD een belangrijke bron van informatie. In 2012 zijn de banden met verscheidene diensten aangehaald. Met die diensten is de informatie-uitwisseling verdiept en met een beperkt aantal diensten is op meer vlakken operationeel samengewerkt.

Dit jaarverslag gaat in beperkte mate inhoudelijk in op onderzoeksgebieden en behaalde resultaten vanwege het staatsgeheime karakter van die informatie. Betrokken ministeries en de Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CIVD) van de Tweede Kamer krijgen die informatie wel.

6.1 Resultaten

In 2012 bracht de AIVD ruim 370 rapporten uit die voortkwamen uit de onderzoeken die de dienst verricht in het kader van de inlichtingentaak buitenland. Daaronder vallen ambtsberichten, antwoorden op 'requests for information' afkomstig van de Europese Unie, inlichtingenberichten en inlichtingenanalyses. Ook in 2012 verzorgden wij met grote regelmaat briefings en presentaties over buitenlandse politieke ontwikkelingen, voor de Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten, de Raad voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (RIV), kabinetsleden en betrokken ambtenaren.

De bestaande geïntegreerde samenwerkingsverbanden met de MIVD op het terrein van contraproliferatie en het Caribisch gebied werden gecontinueerd. Daarnaast was sprake van nauwe samenwerking en gezamenlijke rapportage over specifieke ontwikkelingen in de Arabische regio.

6.2 Arabische regio en Iran

De ontwikkelingen in de landen die grenzen aan de Europese Unie (EU), en dan met name in Noord-Afrika en het Midden-Oosten, hebben effect op de Nederlandse buitenlandpolitiek, de handelsbelangen, de energievoorzieningszekerheid en op in de EU woonachtige migrantengemeenschappen. In 2012 is de instabiliteit in deze regio toegenomen. Dit zorgt ervoor dat de dreigingen tegen de nationale veiligheid van Nederland ook zijn toegenomen. Om deze redenen heeft de AIVD de ontwikkelingen in die regio nauwgezet gevolgd.

Arabische regio

In 2012 stonden de crisis in Syrië en de gevolgen daarvan op de politieke en veiligheidssituatie in omliggende landen centraal in deze regio. De grootste zorg hierbij is de aantrekkingskracht van deze crisis op buitenlandse, waaronder Nederlandse, jihadististen. Deze ontwikkeling is direct relevant voor de Nederlandse nationale veiligheid. De strijd van de Syrische oppositie tegen het bewind van president Bashar al-Assad duurde in 2012 in alle hevigheid voort. Mede door buitenlandse steun wist de oppositie de druk op het Syrische bewind te vergroten. Zowel de politieke oppositiegroeperingen als de gewapende strijdgroepen hebben – ondanks aanhoudende rivaliteiten – hun samenhang weten te vergroten. De voortdurende crisis in Syrië heeft negatieve gevolgen voor de politieke en veiligheidssituatie in Libanon. Eind 2012 zijn de Nederlandse belangen in de regio toegenomen met de stationering van Nederlandse Patriot-luchtdoelraketten in Turkije.

In 2012 probeerde een aantal landen waar de Arabische Lente in 2011 leidde tot een wisseling van het regime tevergeefs economische en politieke stabiliteit te hervinden. De Moslimbroederschap speelde hierbij in veel van deze landen een belangrijke rol. Zo kwam in Egypte president Morsi aan de macht en nam de invloed van de Moslimbroederschap sterk toe. In 2012 is de economische situatie in Egypte verder verslechterd en is de jihadistische dreiging toegenomen. In andere landen, zoals Tunesië en Jordanië, werden de politieke tegenstellingen tussen de Moslimbroederschap en andere politieke stromingen vergroot. In de Golfregio, met name in Saoedi-Arabië, de Verenigde Arabische Emiraten en Oman, nam de angst voor een grotere invloed van de Moslimbroederschap sterk toe, terwijl Qatar de Moslimbroederschap juist steunde.

Iran

De ontwikkelingen in Iran op politiek en nucleair gebied stonden ook in 2012 hoog op de internationale politieke agenda. De Iraanse parlementsverkiezingen in maart 2012, maar ook de periode daarna, werden gekenmerkt door een strijd tussen (ultra)conservatieve facties en politieke groeperingen gelieerd aan president Ahmadinejad. De positie van Opperste Leider Ali Khamenei bleef hierbij dominant en ook het Islamitische Revolutie Garde Corps (IRGC) behield zijn sterke positie. De economische situatie is in 2012 ernstig verslechterd. Met name de EU-sanctie op de import van olie, die per 1 juli 2012 van kracht werd, en de sancties gericht op de Iraanse financiële sector hebben de economie zwaar getroffen. Dit heeft echter niet tot een beleidswijziging op het nucleaire dossier geleid.

Iran voerde ook in 2012 met zowel het Internationaal Atoomenergie Agentschap (IAEA) als de permanente leden van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties plus Duitsland (P5+1-landen) gesprekken. Het IAEA wil duidelijkheid over mogelijke militaire aspecten van het nucleaire programma. De P5+1-landen willen Iran laten voldoen aan resoluties van de VN-Veiligheidsraad over het Iraanse nucleaire verrijkingprogramma en tot een oplossing komen met de internationale gemeenschap.

Iran wil zijn positie als invloedrijke speler in de regio versterken. Belangrijk onderdeel van dat streven was de politieke, diplomatieke en materiële steun die Iran verleende aan het regime van de Syrische bondgenoot Bashar al-Assad. Het Iraanse streven de regionale positie te versterken ondervond politieke tegenstand van andere regionale spelers, zoals Turkije en Saoedi-Arabië, die het Iraanse optreden met wantrouwen gadesloegen.

6.3 Azië

De omstandigheden in Pakistan vormen een ideale voedingsbodempotentialiteit voor verdere radicalisering van de bevolking en voor groei van het terrorismeprobleem, wat ook voor de Nederlandse nationale veiligheid van belang is. Pakistan beschikt over kernwapens, kent een zwak centraal gezag en in grote delen van het land hebben terroristische groeperingen het feitelijk voor het zeggen. Bovendien heeft Pakistan te kampen met een verslechterde economische situatie. Nadat de relatie tussen Pakistan en de Verenigde Staten in 2011 sterk bekoeld was, hebben beide landen in 2012 gepoogd de relatie langzaam te herstellen. Tegelijkertijd probeerde Pakistan de relaties met andere landen in de regio, zoals China, Iran, Rusland, Saoedi-Arabië en de Golfstaten, aan te halen, om minder afhankelijk van de VS te zijn. Voorts zet Pakistan met het oog op de aangekondigde terugtrekking van de westerse troepen uit Afghanistan in 2014 in op steun aan de Afghaanse taliban, om zo invloed te kunnen uitoefenen op de vorming van een meer pro-Pakistaanse regering in Kaboel.

De ontwikkelingen in China - in 2012 de tweede economie ter wereld - zijn relevant voor de Nederlandse politieke en, met name, economische belangen. In 2012 vond de langverwachte leiderschapswissel plaats waarbij bijna alle hoogste leiders van de Chinese Communistische Partij vervangen werden. Xi Jinping is benoemd als secretaris-generaal van de Communistische Partij en voorzitter van de Centrale Militaire Commissie. Zijn benoeming tot president volgde in maart 2013. De effecten van de leiderschapswissel waren aan het eind van het jaar nog niet heel sterk voelbaar, maar accenten in binnenlands beleid lijken vooralsnog te liggen op corruptiebestrijding en economische hervormingen. De groei van de Chinese economie nam in 2012

iets af, vooral door afnemende export naar Europa. De Communistische Partij is er veel aan gelegen om de groei te stimuleren zodat de stabiliteit van het land gewaarborgd blijft.

6.4 Latijns-Amerika en de Cariben

Met de eilanden Sint Eustatius, Saba en Bonaire als bijzondere Nederlandse gemeenten in de Cariben reiken de landsgrenzen van Nederland tot in Latijns-Amerika. Ontwikkelingen en gebeurtenissen in die regio kunnen daarom van invloed zijn op Nederlandse belangen. De AIVD en de MIVD bundelen hun krachten om de Nederlandse overheid te voorzien van inlichtingen ten aanzien van deze regio. Voor de MIVD is de permanente militaire aanwezigheid van de Nederlandse krijgsmacht in de Caribische delen van het Koninkrijk reden om ontwikkelingen daar op hoofdlijnen te volgen, voor zover deze van invloed kunnen zijn op de Nederlandse krijgsmacht.

Hugo Chávez werd in oktober 2012 herkozen als president van Venezuela. Ook bij de regionale verkiezingen medio december heeft zijn partij, de PSUV, in 20 van de 23 Venezolaanse deelstaten gewonnen. Ondanks de ziekte van de president ging de 'Boliviaanse Revolutie' onverminderd voort, wat tot verdere politieke polarisatie van het land heeft geleid. De rechterlijke, wetgevende en uitvoerende macht kwamen steeds meer onder controle van Chávez en zijn partij te staan. Evenals de voorgaande jaren zijn het particulier bezit en de persvrijheid in 2012 verder aan banden gelegd. De banden van het regime met gelijkgezinde landen als Cuba en Bolivia zijn zeer sterk. Deze landen voeren steeds meer een buitenlandbeleid dat gericht is op de regio, en meer specifiek gericht op regionale economische samenwerking.

Op het gebied van de modernisering van de Venezolaanse strijdkrachten zijn in 2012 vorderingen gemaakt. Venezuela heeft, onder de noemer van de verdediging van Venezuela's nationale grondstoffen, de ambitie om de Venezolaanse strijdkrachten vanaf 2015 toonaangevend te laten zijn in de regio. Naast leveringen van voornamelijk Russisch en Chinees materieel was er tevens aandacht voor het verbeteren van de logistieke capaciteit en de instandhouding van militair materieel.

6.5 Russische Federatie

De ontwikkelingen in Rusland kunnen invloed hebben op de Nederlandse politieke en economische belangen en op de Europese energievoorzieningszekerheid. De Russische politiek stond in 2012 in het teken van de presidentsverkiezingen. Deze werden gewonnen door Vladimir Poetin, die Dimitri Medvedev aanstelde als premier. Aanwijzingen voor verkiezingsfraude leidden na de verkiezingen tot grote protesten van de brede Russische oppositie, die zich met name in de grote steden manifesteerden. De Russische autoriteiten hebben in de loop van het jaar het organiseren van en deelnemen aan protesten ontmoedigd door de strafmaat te verhogen. Met succes, zo lijkt het: demonstraties van de brede oppositie trokken aan het eind van 2012 veel minder deelnemers dan aan het begin van het jaar.

De positionering van de Russische Federatie als energiegrootmacht bleef een belangrijk onderdeel van de Russische politieke agenda, mede vanwege het belang van energie voor de Russische economie en daarmee de politieke stabiliteit in het land. Hierbij heeft de Russische Federatie in toenemende

mate te maken met ontwikkelingen die buiten haar controle liggen en die de vraag naar Russische energie onder druk kunnen zetten. Te denken valt aan technologische ontwikkelingen op het gebied van de winning en transport van energie, Europese concurrentiewetgeving en een assertieve Europese energiepolitiek. Deze ontwikkelingen zorgen ervoor dat Ruslands positie als energiegrootmacht niet langer vanzelfsprekend is.

7

PROLIFERATIE VAN MASSA- VERNIETIGINGSWAPENS

De verspreiding (proliferatie) van massavernietigingswapens en overbrengingsmiddelen vormt een bedreiging voor de internationale veiligheid. Om proliferatie van kernwapens en kernwapentechnologie, het nemen van kernproeven en de ontwikkeling en het bezit van biologische en chemische wapens tegen te gaan, bestaat een juridisch bindend stelsel van internationale verdragen. Nederland is aangesloten bij dit stelsel en dat brengt verplichtingen met zich mee. De AIVD en de MIVD hebben vanwege die verplichtingen en de nationale en internationale veiligheidsimplicaties die samenhangen met proliferatie de taak onderzoek te doen naar hiervoor relevante activiteiten van zogeheten landen van zorg. Deze landen worden ervan verdacht dat zij in strijd met internationale verdragen werken aan het ontwikkelen van massavernietigingswapens of dat zij al hierover beschikken.

7.1 Samenwerking AIVD en MIVD

De AIVD en de MIVD werken op het onderwerp contraproliferatie nauw samen in de gezamenlijke Unit Contraproliferatie (UCP). De diensten werken binnen deze unit op één locatie en delen elkaars expertise, informatie en contacten. Zo bouwen ze aan een hoogwaardige inlichtingenpositie. De UCP voert zowel een inlichtingentaak als een veiligheidstaak uit. De inlichtingentaak betreft het informeren van de regering over ontwikkelingen rond programma's van massavernietigingswapens in landen van zorg. De veiligheidstaak bestaat uit activiteiten die verwervingsactiviteiten door of voor landen van zorg in of via Nederland tegen moeten gaan.

7.2 Resultaten

De UCP heeft meerdere inlichtingenrapportages en bijzondere briefings uitgebracht. Deze waren voornamelijk gericht aan de ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Defensie, Algemene Zaken, Buitenlandse Zaken en Economische Zaken.

Om bewustwording en beveiligingsbevordering te stimuleren werden specifieke bedrijven en instellingen bezocht om hen te wijzen op risico's die samenhangen met proliferatie. De AIVD en de MIVD hebben in meerdere gevallen informatie verstrekt aan het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (en later in 2012 aan het Ministerie van Buitenlandse Zaken) in het kader van exportcontrole.

De UCP nam actief deel aan innovatieve internationale samenwerkingsprojecten en analytische uitwisseling met buitenlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten. De UCP was mede hierdoor in 2012 een gewaardeerde samenwerkingspartner voor verschillende buitenlandse collega-diensten.

7.3 Kernwapens en overbrengingsmiddelen

Iran

Iran werkt aan een nucleair programma en zegt hiermee uitsluitend civiele doeleinden na te streven. Binnen de internationale gemeenschap bestaat twijfel over deze claim en

heersen verdenkingen dat er ook militaire dimensies kleven aan het nucleaire programma.

De Iraanse nucleaire installaties worden periodiek geïnspecteerd door het Internationaal Atoomenergieagentschap (IAEA). Eén van de opmerkelijkste bevindingen van het IAEA in 2012 was dat de snelheid waarmee Iran tot 20% verrijkt uranium kan produceren substantieel is opgevoerd. De voorraad tot 20% verrijkt uranium waarover Iran beschikt is dan ook gegroeid. Op zichzelf is tot 20% verrijkt uranium niet geschikt voor gebruik in een kernwapen³, maar de stap naar een verrijkt uranium dat wel geschikt is voor gebruik in een kernwapen is relatief klein. Deze stroomversnelling binnen het Iraanse verrijkingsprogramma blijft voeding geven aan twijfels over het karakter van het Iraanse nucleaire programma. Zeker als dit wordt gecombineerd met het gegeven dat Iran het IAEA de toegang blijft weigeren tot het militaire complex Parchin, waar mogelijk kernwapengerelateerd onderzoek heeft plaatsgevonden.

De UCP beoordeelt de IAEA-rapporten hierover als gezaghebbend en betrouwbaar en ze dienen daarom als belangrijk referentiekader. De UCP volgt de ontwikkelingen rondom het Iraanse nucleaire programma nauwlettend en is hierdoor in staat de voortgang en de mogelijke toekomstige ontwikkelingen binnen het programma te verklaren en voor de regering de betekenis hiervan toe te lichten.

Iran heeft een actief civiel ruimtevaartprogramma dat de laatste jaren een gestage vooruitgang vertoont. Er wordt onder meer gewerkt aan raketten voor de lancering van satellieten. De opgedane kennis en ervaring kunnen echter ook worden toegepast in het Iraanse programma voor ballistische raketten, dat militair van aard is. In 2012 heeft Iran voor de vierde keer een zogeheten Space Launch Vehicle (SLV) gelanceerd waarmee een satelliet succesvol in een baan om de aarde is gebracht.

Noord-Korea

Het Noord-Koreaanse nucleaire programma, de daaraan gelieerde overbrengingsmiddelen en de rol die het land speelt in de proliferatie van deze kennis en middelen, bleven in 2012 aanleiding geven tot zorg. In december 2012 heeft Noord-Korea succesvol een SLV gelanceerd en daarmee een satelliet in een baan om de aarde gebracht. Het was de eerste keer dat een dergelijke Noord-Koreaanse lancering succesvol was. De gelanceerde SLV maakt gebruik van ballistische rakettechnologie. Met de lancering heeft Noord-Korea resolutie 1874 van de VN-Veiligheidsraad geschonden. Deze roept het land op om te stoppen met alle activiteiten die betrekking hebben op ballistische raketten en het nucleaire programma. Mede als gevolg van deze lanceringen bleef een hervatting van het zespactijvenoverleg uit.

Dat Noord-Korea zich niet veel gelegen lijkt te laten liggen aan de Veiligheidsraadresolutie bleek ook eerder in 2012 toen tijdens een grootse militaire parade ter gelegenheid van de honderdste geboortedag van Kim il Sung een nieuwe ballistische raket werd getoond.

³ Voor een inzetbaar kernwapen zijn drie elementen noodzakelijk: splijtstof (hoogverrijkt uranium of kernwapenplutonium), een wapenontwerp en een overbrengingsmiddel zoals een ballistische raket.

7.4 Chemische en biologische wapens

Syrië

Syrië beschikt over chemische wapens die op verschillende plaatsen in het land zijn opgeslagen. Door de chaotische situatie in Syrië, die in 2011 is ontstaan en in 2012 voortduurde, bestaat het risico dat de strijdmiddelen in handen vallen van derden. Een ander risico is dat het Syrische regime in een extreme situatie gebruik zal (proberen te) maken van zijn arsenaal aan chemische wapens. De drempel hiervoor ligt echter hoog omdat inzet door het regime waarschijnlijk tot een buitenlandse interventie zal leiden. Dat laatste probeert het regime uit alle macht te voorkomen.

Libië

De nieuwe Libische autoriteiten hebben in Libië eind 2011 ‘ongedeclareerde’ chemische wapens ontdekt die het land, gelet op zijn toetreding tot het Chemisch Wapenverdrag (Chemical Weapons Convention, CWC) in 2004, had moeten aanmelden bij de Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons (OPCW). De wapens waren tot dan toe verborgen gehouden maar zijn inmiddels gedeclareerd. In januari 2012 zijn deze wapens door de OPCW geïnspecteerd.

7.5 Verwerving van relevante kennis, apparatuur en materialen

De UCP verricht onderzoek naar openlijke of heimelijke verwerving van relevante kennis, apparatuur, materialen en grondstoffen in of via Nederland voor of door landen van zorg.

Dergelijk onderzoek vloeit voort uit aanwijzingen in eigen onderzoek en uit meldingen vanuit de Nederlandse overheid en van buitenlandse collega-diensten. Hierbij wordt nauw samengewerkt met het ministerie dat verantwoordelijk is voor de afgifte van exportvergunningen⁴ en met uitvoeringsinstanties, zoals de Douane en de Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (FIOD). Ook in 2012 heeft dit er in een aantal gevallen toe geleid dat een zending van proliferatiegevoelige goederen kon worden gestopt. Waar nodig werden beleidsinstanties of opsporingsdiensten op de hoogte gebracht van onderzoeksuitkomsten.

Exportcontrole

De UCP ondersteunt de uitvoering van het Nederlandse exportcontrolebeleid van *dualuse*-goederen⁵ door aanvragen voor exportvergunningen voor deze goederen naar landen van zorg te onderzoeken. De UCP onderzoekt wat bekend is over de afnemer en de eindgebruiker en over eventuele tussenstations. In voorkomende gevallen geeft de UCP ook een oordeel of inschatting over de bruikbaarheid van kennis en goederen in programma's voor massavernietigingswapens. De UCP licht het ministerie dat verantwoordelijk is voor de afgifte van exportvergunningen in over zijn bevindingen. Dat ministerie voegt deze informatie samen met de eigen en van andere partijen verkregen informatie en beslist vervolgens over de aanvraag.

4 Eind 2012 werd het directoraat-generaal dat verantwoordelijk is voor de verstrekking van exportvergunningen overgeheveld van het Ministerie van Economische Zaken (voorheen Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie) naar het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

5 Goederen of materialen die geschikt zijn voor zowel een militaire als een civiele toepassing.

8

VEILIGHEIDSBEVORDERING

Voor het goed en ongestoord kunnen functioneren van de democratische rechtsstaat is het nodig dat bepaalde onderdelen binnen de samenleving beschermd worden. De AIVD bevordert het nemen van beveiligingsmaatregelen voor personen, objecten, diensten en evenementen waarvoor de rijksoverheid een bijzondere verantwoordelijkheid heeft. De AIVD bevordert ook het nemen van maatregelen ter bescherming van gegevens waarvan de geheimhouding voor de nationale veiligheid geboden is, en van vitale onderdelen van de overheid en het bedrijfsleven.

8.1 Stelsel bewaken en beveiligen

De AIVD levert informatie over concrete en voorstelbare dreiging aan de Coördinator Bewaking en Beveiliging (CBB), onderdeel van de NCTV, die vervolgens beslist over te nemen beveiligingsmaatregelen. Dat doen we in het kader van het Stelsel bewaken en beveiligen.

In 2012 heeft de AIVD in het kader van het Stelsel bewaken en beveiligen 115 dreigingsinschattingen, 27 dreigingsanalyses, 29 mededelingen en 4 risicoanalyses uitgebracht. De bijdrage van de AIVD aan het Stelsel bewaken en beveiligen is daarmee toegenomen ten opzichte van 2011.

De AIVD vervult een belangrijke rol in het Stelsel bewaken en beveiligen, dat na de moord op Pim Fortuyn (2002) is opgericht. Dit stelsel is gericht op de bescherming van de fysieke veiligheid en het ongestoord functioneren van politieke ambtsdragers, de overheid, diplomatieke objecten en internationale organisaties en het ongehinderd plaatsvinden van grootschalige evenementen. Het gaat daarbij om personen, objecten, diensten en evenementen waarvoor de rijksoverheid een verantwoordelijkheid draagt vanwege de bijzondere belangen die zij vertegenwoordigen voor de Nederlandse staat en samenleving (het zogeheten rijksdomein).

Dreiging tegen personen in het publieke domein

Personen die een prominente rol spelen in het publieke debat worden met enige regelmaat geconfronteerd met bedreigingen. Met name politieke ambtsdragers, zoals ministers en Tweede Kamerleden, hebben hiermee te maken. De bedreigers zijn vaak personen die door middel van intimiderend geformuleerde e-mails, brieven of Twitterberichten hun boosheid of frustraties uiten. Met name door de laagdrempeligheid van nieuwe media wordt hiervan makkelijk gebruik gemaakt. Doorgaans gaat van dergelijke bedreigingen geen daadwerkelijke dreiging tegen betrokkene uit. Ze betekenen wel een (potentiële) aantasting van het ongestoord functioneren van degene aan wie ze gericht zijn.

Tweederde van de dreigingsinschattingen die de AIVD in 2012 heeft vervaardigd, had betrekking op personen binnen het rijksof domein. In 2011 was dit nog de helft. Er zijn in 2012 dreigingsinschattingen opgesteld voor politici, waaronder de bewindspersonen van het nieuwe kabinet, en voor staatsbezoeken, conferenties en ceremoniële activiteiten waar leden van het Koninklijk Huis bij betrokken waren.

Diplomatieke objecten

Nederland is verantwoordelijk voor het veilig en ongestoord functioneren van diplomatieke vertegenwoordigingen in ons land. Zij worden met enige regelmaat geconfronteerd met al dan niet gewelddadige acties. Met het oog daarop vervaardigt de AIVD ieder jaar vele dreigingsinschattingen betreffende ambassades en consulaten. Daarnaast heeft de AIVD ook in 2012 een dreigingsanalyse uitgebracht, waarin een integraal beeld wordt geschetst van de dreiging tegen diplomatieke objecten in Nederland en in het buitenland. Het dreigingsbeeld was in het afgelopen jaar in grote lijnen gelijk aan het jaar ervoor.

Dat diplomatieke vertegenwoordigingen in Nederland doelwit kunnen worden van acties, bleek in 2012 onder meer door een brandbom bij het Turkse consulaat in Rotterdam. Ook andere diplomatieke vertegenwoordigingen kregen te maken met incidenten in de vorm van telefonische bedreigingen, (pogingen tot) vernielingen en demonstraties. In veel gevallen kon de AIVD de bevoegde instanties vooraf informeren, zodat tijdig maatregelen genomen konden worden. In andere gevallen konden wij nader duiden of er naar aanleiding van een incident meer gevaar dreigde.

Gevolgen van gebeurtenissen in het buitenland

Gebeurtenissen in het buitenland kunnen repercussies hebben op de veiligheid van personen en organisaties in Nederland. Zo hebben in 2012 in diverse landen demonstraties en/of gewelddadige acties plaatsgevonden naar aanleiding van de anti-islamfilm 'Innocence of Muslims'. De AIVD heeft de CBB geïnformeerd over eventuele uitstralingseffecten naar personen en/of objecten in het rijksof domein in Nederland.

Internationale tribunalen en gerechtshoven

Nederland dient als gastland zorg te dragen voor het veilig en ongestoord functioneren van in ons land gevestigde internationale tribunalen en gerechtshoven. Het gaat hierbij om onder meer het Special Tribunal for Lebanon (STL, het Bijzonder Tribunaal voor Libanon), het International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (ICTY, het Joegoslavië-tribunaal) en het International Criminal Court (ICC, het Internationaal Strafhof). Processen voor dergelijke tribunalen en gerechtshoven kunnen zorgen voor onrust in de betreffende landen en gevolgen hebben voor de veiligheidssituatie in Nederland. De AIVD heeft in 2012 dreigings- en risicoanalyses betreffende in Nederland gevestigde organisaties uitgebracht, waarin deze ontwikkelingen worden geduid en inzicht wordt gegeven in de dreiging tegen

deze internationale tribunalen en gerechtshoven. Daarnaast heeft de AIVD met het oog op veiligheidsbevordering gerichte informatie verstrekt aan internationale tribunalen en gerechtshoven over (potentiële) dreiging die uitgaat van inlichtingenactiviteiten van andere landen.

Verkiezingen en andere evenementen van nationaal belang

Koninginnedag, Dodenherdenking, Veteranendag en Prinsjesdag zijn aangewezen als evenementen van nationaal belang. De AIVD heeft over deze evenementen dreigingsanalyses vervaardigd. Ook de Tweede Kamerverkiezingen waren in 2012 een evenement van nationaal belang. In dat kader kon de AIVD de lokale autoriteiten in Amsterdam tijdig informeren over een geplande verstoring van een verkiezingsdebat door radicale moslims.

Voorbereidingen Nuclear Security Summit (NSS)

In het voorjaar van 2014 vindt in Nederland de derde Nuclear Security Summit (NSS) plaats. Dit evenement, een initiatief uit 2010 van de Amerikaanse president Obama, heeft als doel nucleaire veiligheid wereldwijd te verbeteren. Om een ongestoord verloop van de NSS mogelijk te maken is het van belang dat de AIVD dreigingen tijdig onderkent en daarover rapporteert. Het Ministerie van Buitenlandse Zaken organiseert deze topconferentie, waaraan een groot aantal zware delegaties uit andere landen en van internationale organisaties zal deelnemen. De AIVD is in 2012 al begonnen met de voorbereidingen hiervoor.

8.2 Vitale sectoren

Het veilig en ongestoord functioneren van onderdelen van de vitale infrastructuur is primair de eigen verantwoordelijkheid van de betrokken bedrijven. Het is echter ook een verantwoordelijkheid van de overheid om uitval van voorzieningen, zoals de levering van energie en drinkwater, te voorkomen. De AIVD voorziet bedrijven in vitale sectoren daarom van informatie over (potentiële) dreigingen en stelt hen daardoor in staat maatregelen te nemen om hun kwetsbaarheid te verminderen. De inspanningen van de AIVD hebben zich in 2012 gericht op zowel structurele weerstandsverhoging (preventie) als acute weerstandsverhoging naar aanleiding van een hoge voorstelbare of concrete dreiging. De AIVD heeft daartoe dreigingsanalyses uitgebracht en gericht advies en voorlichting gegeven om het bewustzijn ten aanzien van bepaalde dreigingen te vergroten.

Alerteringssysteem Terrorismebestrijding (ATb)

Het ATb heeft tot doel bedrijven die behoren tot de vitale infrastructuur gericht te voorzien van informatie over voorstelbare of concrete terroristische dreiging. De AIVD constateert dat de jihadistische dreiging tegen de bij het ATb aangesloten sectoren al een aantal jaren achtereen laag is. Alleen voor de sector burgerluchtvaart geldt vanwege internationale incidenten een hoger niveau van dreiging.

8.3 Gerichte voorlichting

Omdat de verantwoordelijkheid voor de eigen veiligheid primair bij de burgers, bedrijven en organisaties zelf ligt,

verzorgt de AIVD in het kader van zowel veiligheidsbevordering als het Stelsel bewaken en beveiligen gerichte voorlichting. In 2012 hebben wij meer dan honderd van dergelijke voorlichtingsbijeenkomsten voor bedrijven en organisaties verzorgd. Dit is ruim een kwart meer dan in 2011. De AIVD draagt op deze manier bij aan de verhoging van het bewustzijn van de risico's van onder andere (cyber)spionage en terrorisme bij deze bedrijven en organisaties. Ook bieden we hen handelingsperspectief, zodat zij zelf adequate maatregelen kunnen nemen om de weerstand tegen mogelijke dreigingen te vergroten.

Eén van de sectoren waar de AIVD in 2012 is gestart met het verzorgen van voorlichtingsbijeenkomsten, is de sector burgerluchtvaart. Wij willen personen die in de burgerluchtvaart werken, bijvoorbeeld bij luchtvaartmaatschappijen en vliegscholen, bewust maken van met name terroristische dreigingen waarmee ze te maken kunnen krijgen.

8.4 Beveiliging van bijzondere informatie

De dreiging van cyberaanvallen op overheidsdoelen neemt toe. De Nederlandse overheid moet in staat blijven haar gevoelige informatie te beschermen tegen vijandelijke partijen en andere landen (statelijke actoren). Het Nationaal Bureau voor Verbindingsbeveiliging (NBV) binnen de AIVD adviseert het Rijk als onafhankelijke en betrouwbare partij over het beschermen van staatsgeheimen met behulp van ICT-beveiligingsoplossingen. Het NBV maakt daarbij gebruik van unieke kennis en expertise en benut informatie uit een uitgebreid internationaal netwerk.

De AIVD adviseert de rijksoverheid over preventieve maatregelen (veilige producten en architecturen) en over detectie en *response*. Ook beoordeelt de AIVD op verzoek beveiligingsproducten, voordat ze door de rijksoverheid worden ingezet. Daarmee verhoogt de AIVD de digitale weerbaarheid van het Rijk en wordt het risicomanagement binnen de rijksoverheid ondersteund. De ministeries en rijksbrede ICT-servicecentra zijn dankzij onze adviezen beter in staat hun nationale, fysieke, economische en politieke belangen te beschermen.

Advies en evaluaties

De AIVD heeft met positief resultaat verschillende evaluaties van hard- en software afgerond en adviezen gegeven. De TG4 (Tiger 7401) beveiligde telefoontoestellen zijn geschikt bevonden voor veilig bellen tot en met het niveau Stg. Geheim. Ook gaf de AIVD een positief advies over veilig gebruik van Microsoft BitLocker voor het rubriceringsniveau Dep. Vertrouwelijk. BitLocker is een beveiligingsproduct dat standaard wordt meegeleverd met verschillende versies van Microsoft Windows.

Bij de implementatie van het draadloze netwerk in het nieuwe gebouw van het Ministerie van Veiligheid en Justitie heeft de AIVD aanbevelingen gedaan. Ter ondersteuning van de I-strategie van de rijksoverheid heeft de AIVD een onderzoek uitgevoerd naar de beveiligingsaspecten van het Bring Your Own Device-concept (BYOD) voor tablets en smartphones.

Binnen de rijksoverheid wordt gebruik gemaakt van de Digitale Werkomgeving Rijk. De AIVD legt samen met het Gemeenschappelijk Dienstencentrum ICT (GDI) de basis voor de Digitale Werkomgeving Rijk-Geheim (DWR-G). Het GDI, onderdeel van het Ministerie van Veiligheid en Justitie, zal werkplek- en rekencentrumomgevingen leveren voor de

verwerking van informatie op de niveaus Stg. Confidentieel en Stg. Geheim. De AIVD adviseert over de beveiligingseisen, architectuur, technisch ontwerp en beheer van de DWR-G-infrastructuur. De normen en eisen die voor DWR-G worden ontwikkeld, zullen ook bruikbaar zijn in andere rijksbrede projecten, zoals bijvoorbeeld de Consolidatie Datacenters.

Voor het centrale deel van de Public Key Infrastructuur van de overheid (PKI-Overheid) heeft de AIVD apparatuur geëvalueerd. Deze PKI-Overheid borgt door het uitwisselen van digitale certificaten de betrouwbaarheid van informatie-uitwisseling via e-mail, websites of andere gegevensuitwisseling. De apparatuur voor het ondertekenen van certificaten is inmiddels vervangen en de huidige implementatie voldoet aan de AIVD-criteria voor Stg. Confidentieel. Dit is een noodzakelijke voorwaarde om te zorgen dat PKI-oplossingen onder PKI-Overheid het niveau Dep. Vertrouwelijk kunnen halen. Er zijn enkele aanbevelingen gedaan om ervoor te zorgen dat ook op de langere termijn het centrale deel van PKI-Overheid aan de criteria blijft voldoen.

Publiekscampagne 'Alert Online'

Met de campagne 'Alert Online' willen overheid en bedrijfsleven mensen bewuster maken van de risico's van het gebruik van internet en smartphones. De AIVD heeft voor deze campagne onder andere een *cyber challenge* samengesteld. Het primaire doel van de challenge was om de dreiging van digitale spionage onder de aandacht te brengen bij zowel de Nederlandse publieke als de private sector (zie ook het hoofdstuk Cyberdreiging).

Cryptosleutelproductie

De AIVD produceert sleutels voor cryptografische apparatuur voor de rijksoverheid. In 2012 is de invoering gestart van een digitaal systeem van cryptosleutelproductie voor nationaal verbindingsverkeer.

9

VEILIGHEIDSONDERZOEKEN

In Nederland bestaan functies die vanwege de kwetsbaarheid voor de nationale veiligheid zijn aangewezen als vertrouwensfunctie. Personen die een dergelijke functie vervullen, hebben de mogelijkheid de nationale veiligheid in meer of mindere mate te schaden. Vertrouwensfuncties worden in overeenstemming met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties door vakministers aangewezen. Vertrouwensfuncties mogen pas worden aangewezen nadat eerst andere in redelijkheid te nemen beveiligingsmaatregelen daadwerkelijk genomen zijn (sluitstukgedachte).

De AIVD voert in het kader van de bescherming van de nationale veiligheid veiligheidsonderzoeken uit naar personen die een vertrouwensfunctie willen vervullen. Een persoon kan pas een vertrouwensfunctie bekleden wanneer de AIVD een Verklaring van geen bezwaar (Vgb) voor die persoon heeft afgegeven. Een Vgb houdt in dat er uit het oogpunt van de nationale veiligheid geen bezwaar bestaat tegen de vervulling

van die vertrouwensfunctie door de betreffende persoon.

Afhankelijk van de kwetsbaarheid van de vertrouwensfunctie wordt de zwaarte van het veiligheidsonderzoek bepaald op A-, B-, of C-niveau, waarbij het A-onderzoek het meest diepgaand is en wordt ingesteld voor de meest kwetsbare vertrouwensfuncties. De AIVD voert onderzoeken uit op zowel A- als B- en C-niveau. Een deel van de B-onderzoeken wordt onder mandaat van de AIVD uitgevoerd door de Koninklijke Marechaussee (KMar) en de politie.

9.1 Ontwikkelingen in 2012

Nieuwe eisen aan de uitvoering van veiligheidsonderzoeken

De AIVD heeft opnieuw bepaald aan welke eisen de B-taak, de uitvoering van veiligheidsonderzoeken, moet voldoen. Deze

herijking richt zich onder andere op het selectiever aanwijzen van vertrouwensfuncties. Bovendien krijgt de toepassing van de sluitstukgedachte meer aandacht. Het is van belang dat werkgevers eerst een samenhangend pakket van beveiligingsmaatregelen hebben genomen.

Nieuwe leidraad

Ten behoeve van het proces van aanwijzen van vertrouwensfuncties wordt bij de AIVD de leidraad ‘aanwijzen vertrouwensfuncties’ aangepast. Hierin worden de eisen voor aanwijzing van vertrouwensfuncties nauwkeuriger geformuleerd. De focus ligt op de nationale veiligheid en er wordt een koppeling gelegd naar de ernst en de waarschijnlijkheid van een eventuele dreiging voor de nationale veiligheid. De AIVD brengt voortaan meer differentiatie aan en per functie wordt een risicoprofiel ontwikkeld. Ook wordt de sluitstukgedachte eerder betrokken in het proces van aanwijzen van vertrouwensfuncties.

Scherper aanwijzen van vertrouwensfuncties is nodig omdat in de samenleving de behoefte is toegenomen aan ruimere screeningsmogelijkheden op andere gebieden dan de bescherming van de nationale veiligheid. Dit zijn vooral maatschappelijke en particuliere belangen. Deze toenemende screeningsbehoefte heeft de grenzen van de B-taak opgerekt. De B-taak is echter slechts gericht op bescherming van de nationale veiligheid. Alleen dit doel legitimeert de inbreuk op de persoonlijke levenssfeer die door een veiligheidsonderzoek wordt gepleegd. Door selectiever te zijn bij het aanwijzen van vertrouwensfuncties kan de AIVD zich beperken tot zijn kerntaken.

Om tegemoet te komen aan de wens van afnemers is het voortaan mogelijk om onder bepaalde voorwaarden van vertrouwensfunctie te wisselen zonder dat een nieuw veilig-

heidsonderzoek nodig is. Deze mobiliteit wordt mogelijk door functies met vergelijkbare kwetsbaarheden aan elkaar te koppelen (functieclustering). Belangrijke randvoorwaarden zijn de actuele registratie van de bezetting van vertrouwensfuncties en de afgiftegegevens van Vgb's. Ook de periodieke uitvoering van herhaalonderzoeken vormt onderdeel van deze randvoorwaarden. De departementen dienen hier zelf voor te zorgen.

De AIVD heeft functieclustering inmiddels mogelijk gemaakt voor de afzonderlijke departementen. Deze kunnen functieclustering toepassen als zij dat nodig vinden, bijvoorbeeld vanwege hoge interne mobiliteit, zodra wordt voldaan aan de randvoorwaarden.

Doorberekenen kosten uitvoeren veiligheidsonderzoeken

De voorbereidingen voor de doorberekening van de kosten van het uitvoeren van veiligheidsonderzoeken (tarifiering) aan de publieke sector zijn in 2012 afgerond. De ministerraad besloot tot het tarifieren van veiligheidsonderzoeken op 29 april 2011. De tarifiering is binnen de publieke sector per 1 januari 2013 ingevoerd. De veiligheidsonderzoeken voor de private sector zullen na wijziging van de Wet veiligheidsonderzoeken (Wvo) –voorzien per 1 januari 2014– worden doorberekend. Het tarifieringsmodel is gebaseerd op een reële kostprijs waarvan de systematiek is getoetst door de Auditdienst Rijk (ADR).

Nieuwe beleidsregels

Per 1 februari 2012 zijn de nieuwe beleidsregels ‘justitiële gegevens veiligheidsonderzoeken’ en ‘beoordelingsperiode onvoldoende gegevens’ formeel van kracht. Zo is beschreven wanneer justitiële antecedenten niet te verenigen zijn met de vervulling van een vertrouwensfunctie. Tevens is uitgewerkt in welke gevallen de Vgb wordt geweigerd wegens het verblijf in een land waar de AIVD niet mee samenwerkt op het terrein van

veiligheidsonderzoeken (onvoldoende gegevens). De nieuwe beleidsregels dragen bij aan uniformiteit van uitvoering doordat onder andere eenduidige beoordelingsperiodes worden gehanteerd.

De beleidsregel ‘veiligheidsonderzoeken voor de politie’ (Stcrt. 2001, 241) en de beleidsregel ‘onvoldoende gegevens bij veiligheidsonderzoeken’ op de burgerluchthavens (Stcrt. 2001, 59) zijn vervallen met de inwerkingtreding van de nieuwe beleidsregels.

9.2 Aantal veiligheidsonderzoeken en hun behandeltermijn

Door of onder mandaat van de AIVD zijn in 2012 in totaal 40.140 veiligheidsonderzoeken uitgevoerd en afgerond naar personen die een vertrouwensfunctie (gaan) vervullen. Hiervan zijn er 990 afgesloten met een weigering of intrekking van de Verklaring van geen bezwaar. De AIVD heeft in 2012 in totaal 5.684 veiligheidsonderzoeken op A, B- en C-niveau afgerond die rechtstreeks waren aangemeld. Daarvan zijn er 5.348 afgerond binnen de wettelijke behandeltermijn (94%). Uitgesplitst naar de soorten veiligheidsonderzoek komt het neer op 1.384 op A-niveau (94%), 3.345 B-onderzoeken (94%) en 619 C-onderzoeken (96%). De AIVD voldoet aan de politieke afspraak om minstens 90% van de A-veiligheidsonderzoeken binnen de wettelijke behandeltermijn van 8 weken af te ronden.

tabel 1
Aantal Wvo-besluiten

Besluiten in 2012	Afgegeven Vgb's	Geweigerde of ingetrokken Vgb's	Totaal aantal besluiten
A-niveau door AIVD rechtstreeks	1.462	12	1.474
B-niveau door AIVD rechtstreeks	3.533	34	3.567
B-niveau door AIVD via KMar, Politie, DKDB	1.341	938	2.279
B-niveau door KMar, Politie, DKDB	32.177	0	32.177
C-niveau door AIVD rechtstreeks	637	6	643
Totaal	39.150	990	40.140

Naslagen voor collega-diensten

Naast het uitvoeren van eigen veiligheidsonderzoeken heeft de AIVD ook voor internationale collega-diensten naslagen verricht. In 2012 zijn in dit verband 1.191 naslagen voltooid. Daarnaast heeft de AIVD voor de mandaathouders en voor de MIVD internationale naslagen afgerond. Dit waren er in totaal 2.800.

Aantal geweigerde of ingetrokken Vgb's

In 2012 zijn 990 Vgb's geweigerd dan wel ingetrokken. Een weigering of een intrekking van een eerder afgegeven besluit vindt plaats indien onvoldoende waarborgen aanwezig zijn dat de betrokkene onder alle omstandigheden de plichten die uit de vertrouwensfunctie voortvloeien getrouwelijk zal volbrengen of indien het veiligheidsonderzoek onvoldoende gegevens heeft opgeleverd om daarover een verantwoord oordeel te geven.

Bezwaar en beroep

Tegen een weigering of intrekking van de Vgb kan bezwaar en beroep worden aangetekend door de betrokkene. Als de betrokkene in bezwaar gaat, ontvangt deze voor het procesdossier zijn onderzoeksrapportage, waar nodig bewerkt. Omwille van de rechtsbescherming van de betrokkene is in het

bestuursprocesrecht opgenomen dat de rechtbank en de Raad van State inzage in het volledige dossier van het veiligheids-onderzoek kunnen krijgen (inclusief de geheime stukken). De betrokkene moet de rechtbank of de Raad van State hiervoor expliciet toestemming geven.

tabel 2
Totaal in 2012 ingediende bezwaar- en beroepsprocedures

	Ingediend
Brief	2
Bezwaar	59
Beroep	11
Hoger beroep	2
Hoger beroep door minister	
Voorlopige voorziening bezwaar	
Voorlopige voorziening beroep	1
Voorlopige voorziening hoger beroep	
Voorlopige voorziening hoger beroep door minister	
Totaal	75

tabel 3
Totaal in 2012 afgehandelde bezwaar- en beroepsprocedures (procedures die in 2012 en eerder zijn gestart en in 2012 zijn afgerond)

	Ongegrond	Gegrond	Niet ontvankelijk	Ingetrokken	Afgewezen	Toegewezen	Afgehan- deld	Totaal
Brief							2	2
Bezwaar	29	17	11	1				58
Beroep	8	1		1				10
In stand laten rechtsgevolgen								
Hoger beroep door appelland	1							1
Hoger beroep door minister								
Voorlopige voorziening					1			1
Totaal	38	18	11	2	1	0	2	72

9.3 Vertrouwensfuncties in Caribisch Nederland

Het Ministerie van Veiligheid en Justitie heeft op de luchthaven Bonaire International Airport (BIA) vertrouwensfuncties aangewezen met ingang van 15 juli 2011. De AIVD voert de veiligheidsonderzoeken uit naar de personen die worden aangemeld voor een vertrouwensfunctie op deze luchthaven. Sinds 15 juli 2011 hebben 445 van de 453 kandidaat-vertrouwensfunctionarissen een veiligheidsonderzoek ondergaan.

De AIVD heeft in 2012 desgevraagd bijstand verleend aan de Veiligheidsdienst Sint Maarten (VDSM). Na een voorlichtingscampagne, verzorgd door de VDSM, in 2011 en begin 2012, is op 21 februari 2012 het Landsbesluit aanwijzing vertrouwensfuncties en uitvoering van veiligheidsonderzoeken vastgesteld door de regering van Sint Maarten. Het landsbesluit is op 26 april 2012 in werking getreden. Vanaf deze datum is de VDSM bevoegd om veiligheidsonderzoeken uit te voeren op Sint Maarten. Voorafgaand aan de inwerkingtreding van dit Besluit heeft de AIVD de opleiding en training verzorgd voor de medewerkers van de VDSM. In het kader van het bijstandsverzoek heeft de VDSM de AIVD tevens gevraagd de uitvoering van de eerste veiligheidsonderzoeken te begeleiden.

10

ORGANISATIEONTWIKKELING EN INFORMATIEMANAGEMENT

De technologisering, internationalisering en het diffusere dreigingsbeeld waar de AIVD op zijn onderzoeksterreinen mee geconfronteerd wordt, maken een voortdurende ontwikkeling van de AIVD-organisatie noodzakelijk. Een inlichtingen- en veiligheidsdienst kan alleen functioneren wanneer deze beschikt over een complete mix van taken, bevoegdheden en middelen en dus over unieke multisource-capaciteiten. Een structurele investeringsimpuls is noodzakelijk om deze ontwikkeling te blijven maken, vooral ook omdat de opbouw van een dergelijke multisource-dienst en de bijbehorende informatiepositie veel tijd vergt.

De internationalisering en technologisering vereisen onder meer dat de AIVD toegang krijgt en behoudt tot alle, zeer verschillende, communicatiemiddelen en datastromen, die in toenemende mate aanwezig, maar steeds moeilijker toegankelijk zijn. De AIVD investeert al meerdere jaren in inlichtingenmiddelen die een internationaal bereik hebben, zoals Signals

intelligence (Sigint) en Computer Network Operations (CNO).

De AIVD heeft in 2012 fors geïnvesteerd in bijna alle aspecten van het inlichtingenproces. Dit betreft niet alleen investeringen in technische inlichtingenmiddelen en de achterliggende technische infrastructuur voor de opslag en analyse van de informatie. Het gaat ook om investeringen om interne werkprocessen aan te passen en een daarbij behorend intern opleidings- en trainingsprogramma. Verder is in 2012 geïnvesteerd in ICT-middelen op het gebied van cyberdreiging (waaronder digitale spionage) en offensieve technologie. Bij deze investeringen kiest de AIVD doelbewust voor het aangaan en uitbouwen van strategische samenwerkingsallianties met nationale en internationale partners.

Als gevolg van deze investeringen zijn ook de kosten van beheer van de ICT-voorzieningen toegenomen; deze zullen in de toekomst een substantieel deel van het budget uitmaken.

Omdat de informatieverwerking van de AIVD als staatsgeheim gerubriceerd is worden bovendien de hoogste eisen gesteld op het gebied van informatiebeveiliging.

10.1 Targetregistratie en data-integratie

Voor het verwerken en analyseren van informatiestromen heeft de AIVD in 2012 een nieuw systeem in gebruik genomen waarin targetgegevens uit verschillende bronnen kunnen worden geïntegreerd. Het doel hiervan is om vroegtijdig informatie te kunnen filteren en selecteren en om op een efficiënte manier de gedragingen van targets te kunnen analyseren. In 2012 is dit systeem als eerste ingezet voor het analyseren van reisbewegingen.

Het gebruik van reisgegevens door de AIVD, ook wel 'Travel intelligence' genoemd, wordt steeds belangrijker in de strijd tegen het terrorisme en voor het versterken van de nationale veiligheid. Er is een toename geconstateerd in reizen van jihadisten naar en van landen in het Midden-Oosten. De afgelopen jaren is het verwerven en analyseren van reisgegevens in samenwerking met andere partijen doorgevoerd en inmiddels geïntegreerd in de operationele werkwijze van de dienst. Dit draagt substantieel bij aan de informatiepositie van de AIVD en stelt ons in staat sneller te reageren op dreigingen tegen de nationale veiligheid.

Deze ontwikkeling onderstreept het belang van Travel intelligence en rechtvaardigt de forse investeringen van de afgelopen jaren. Het toont bovendien de noodzaak aan om structureel hierin te blijven investeren.

Naast Travel intelligence heeft de AIVD in 2012 geparticipeerd in een samenwerkingsverband met de KMar, Douane, IND en Zeehavenpolitie om te komen tot modernisering van de Nederlandse grensbewaking en het grenstoezicht.

10.2 Bulkdata: verwerving en analyse

De AIVD heeft een systeem ontwikkeld waarin zeer snel nieuwe bronnen ontsloten en doorzoekbaar gemaakt kunnen worden. Hoewel het systeem opgezet is voor Sigint-data, is het zo ontworpen dat het ook gebruikt kan worden om grote hoeveelheden data uit andere bronnen snel op te slaan en doorzoekbaar te maken.

Voor nadere analyse van deze grote hoeveelheden data heeft de AIVD applicaties ontwikkeld die rapportages en statistieken over specifieke trends kunnen produceren. Op het gebied van de analyse van Sigint-data zijn wij samenwerkingsverbanden aangegaan met buitenlandse collega-diensten.

10.3 Digitale dossiervorming

Het afgelopen jaar heeft de AIVD belangrijke stappen gezet om de dossiervorming van de dienst te verbeteren en onderzoeksdossiers beter doorzoekbaar en terugvindbaar te maken. We gaan daarvoor onder meer een systeem invoeren dat specifiek voor de AIVD is aangepast om op een veilige manier staatsgeheime informatie te verwerken en om verantwoording te kunnen afleggen over onderzoekstappen en de inzet van bijzondere bevoegdheden. Dit traject is in 2012 nagenoeg

voltooid en zal naar verwachting in de eerste helft van 2013 worden geïmplementeerd.

10.4 Bedrijfsvoering

De AIVD heeft in 2012 ook ICT-vernieuwingen doorgevoerd voor de ondersteuning van zijn bedrijfsvoeringsprocessen. In tegenstelling tot de offensieve en innovatieve inzet van technologie bij operationele onderzoeken, voeren we op het vlak van bedrijfsvoering een conservatieve ICT-strategie. Waar mogelijk wordt voor de bedrijfsvoering aangesloten bij gemeenschappelijke voorzieningen van de rijksoverheid.

In 2012 is een personeelmanagementsysteem in gebruik genomen dat gezamenlijk met P-Direkt is ontwikkeld. Verder hebben we een nieuw intranet voor de interne communicatie binnen de dienst en een nieuw systeem voor de digitale verwerking van facturenstromen in gebruik genomen.

10.5 Samenwerking

De informatie die de AIVD in zijn onderzoeken verwerkt is deels afkomstig uit de eigen inzet van bijzondere inlichtingenmiddelen maar veelal ook uit samenwerkingsrelaties met partners in het veiligheidsdomein. Deze samenwerking is in 2012 geïntensiveerd, met name met de Regionale Inlichtingendiensten (RID's) en op het gebied van Sigint en cyber security in het samenwerkingsverband Symbolon met de MIVD. Ten behoeve van de uitvoering van veiligheidsonderzoeken heeft de AIVD nieuwe aansluitingen gerealiseerd op de basisregistraties van de

BES-eilanden in het Caribisch gebied.

Deze samenwerkingsverbanden vereisen veilige netwerkverbindingen en een gemeenschappelijke infrastructuur om op een goede manier onderzoeksgegevens te kunnen uitwisselen. Het komende jaar zal de externe infrastructuur van de AIVD verder worden uitgebreid om de samenwerking met deze partners te versterken.

Topos

De intensivering van de samenwerking met partners in het veiligheidsdomein heeft zich in 2012 onder andere gericht op versterking van de relaties met de RID's en Bijzondere Diensten (BD's). De RID's en BD's (zoals de BD KMar, Team Inlichtingen Bijstand van de Douane en ID FIOD) zijn de vooruitgeschoven posten en daarmee de ogen en oren van de AIVD in het land.

Deze intensivering heeft vorm gekregen door het instellen van het programma Topos. Door middel van dit programma worden deze diensten voorbereid op een centrale plek in het inlichtingenproces van de AIVD. Hierdoor zullen ze volwaardig en integraal onderdeel van de AIVD gaan uitmaken. Dit programma wordt in nauwe samenwerking met de Nationale Politie uitgevoerd.

Symbolon

De AIVD en de MIVD zijn in 2012 in een projectteam intensief gaan werken aan de oprichting van een gezamenlijke Sigint/cyber-eenheid. De beide diensten zijn overtuigd van de noodzaak om Signals intelligence (Sigint) en intelligence op het gebied van cyber samen te voegen en samen door te ontwikkelen. Een integrale aanpak van het gebruik van deze technische inlichtingenmiddelen zal de doelmatigheid ervan verhogen. De ontvlechting van substantiële onderdelen van beide

diensten en het creëren van de randvoorwaarden om de nieuwe eenheid integraal onderdeel te laten uitmaken van de (inlichtingen)processen van beide diensten, vergt meer tijd dan voorzien. Dat neemt niet weg dat de AIVD en de MIVD essentiële stappen hebben gezet om de gezamenlijke eenheid te kunnen oprichten. Zo hebben de diensten besloten tot een zeer brede reikwijdte van de samenwerking en inbreng van middelen. Ook zijn besluiten genomen over de huisvesting van de personele kern van de eenheid en over hoe de eenheid bestuurd zal worden.

Aan het eind van 2012 is een kwartiermakerorganisatie ingesteld. Deze is in Zoetermeer gevestigd en is samengesteld uit AIVD- en MIVD-medewerkers. Een kwartiermaker van het Ministerie van Defensie geeft leiding aan de oprichting en de nadere voorbereiding van de nieuwe eenheid. Deze eenheid zal begin 2014 van start gaan. Met het oog hierop is al gezorgd dat per 1 januari 2013 de onderdelen van de beide diensten die deel uit gaan maken van de gezamenlijke eenheid integraal worden aangestuurd door de kwartiermaker. Bovendien is in de kwartiermakerorganisatie ten behoeve van de beide diensten één gezamenlijk loket gestart voor de informatie-uitwisseling en samenwerking met buitenlandse collega-diensten op het gebied van Sigint- en cyberactiviteiten. Dit verbetert direct de efficiëntie en effectiviteit op het internationale speelveld.

11

UITGAVEN EN ONTWIKKELING BUDGET AIVD

11.1 Uitgaven en ontvangsten

Van de bijna 200 miljoen euro die de AIVD in 2012 ter beschikking stond, is bijna 120 miljoen uitgegeven aan salarissen, Functioneel Leeftijdsontslag (FLO) en overige personeelsgerelateerde uitgaven (60 procent). Daarnaast is aan huisvesting (pand in Zoetermeer) bijna 22 miljoen euro besteed, aan ICT-ontwikkeling en -beheer ruim 35 miljoen en zo'n 10 miljoen aan geheime operaties. De overige 12 miljoen euro is besteed aan de open operationele taakuitvoering (materiële uitgaven).

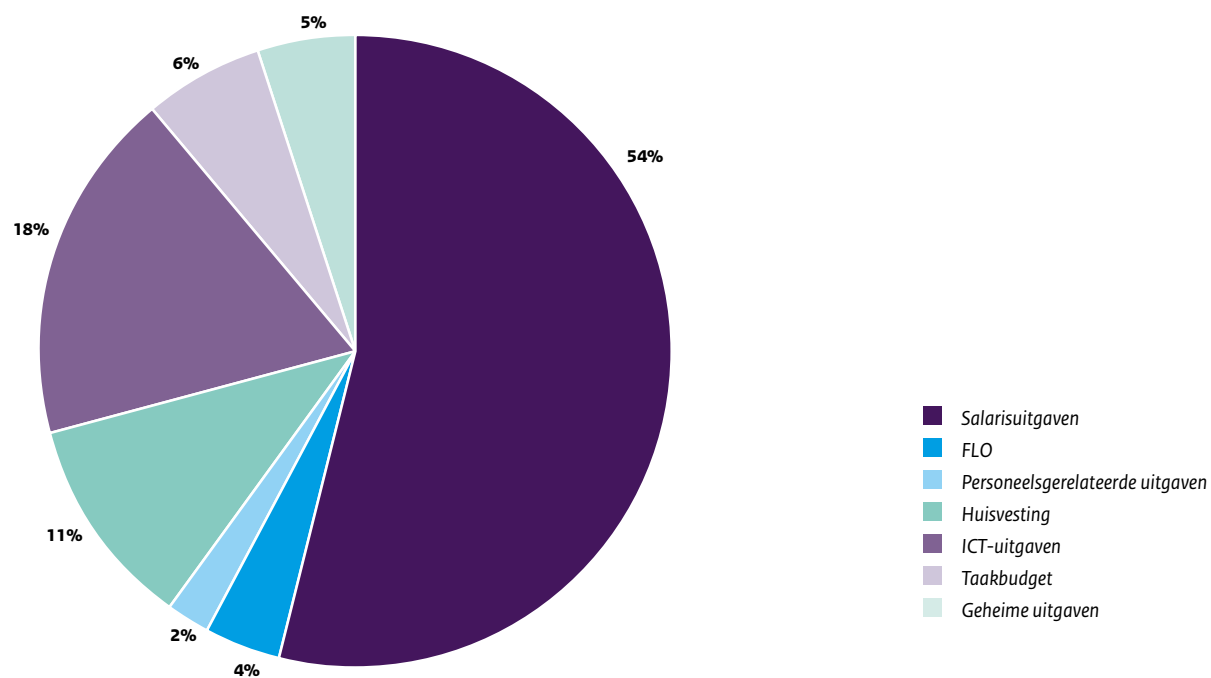
De AIVD kan onder andere vanwege de bijzondere beveiligings-eisen maar in beperkte mate gebruik maken van *shared services* van het Ministerie van BZK en het Rijk. Daardoor moet de dienst zelf voorzien in ondersteunende processen als beveiliging, facilitaire zaken, HRM en ICT, wat hoge inherente kosten met zich mee brengt. Ook het feit dat de uitgaven aan huisvesting en FLO meerjarig vastliggen en juridisch verplicht zijn, maakt dat de dienst verhoudingsgewijs veel hoge vaste uitgaven heeft.

tabel 4
Uitgaven en ontvangsten 2012
(in miljoenen euro's)

Realisatie AIVD	2010	2011	2012
Uitgaven	191	197,1	198,9
Apparaat	182,7	188,6	188,3
Geheim	8,3	8,6	10,6
Ontvangsten	3,2	1,6	3,1

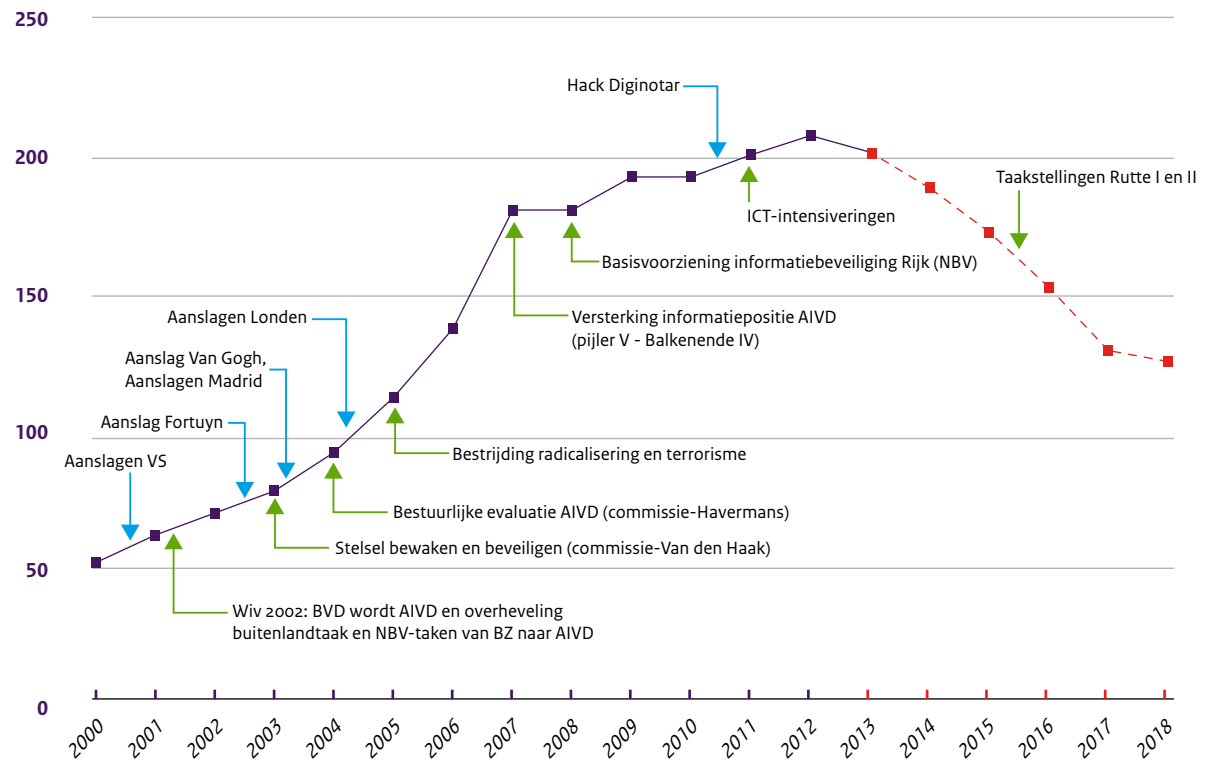
Uitgaven AIVD 2012

figuur 1
Uitsplitsing uitgaven AIVD 2012

11.2 Ontwikkeling van de taken en het budget van de AIVD sinds 2000

figuur 2
Ontwikkeling budget AIVD in miljoenen euro's sinds 2000

Sinds 2000 is door verschillende opeenvolgende kabinetten fors in de AIVD geïnvesteerd, veelal in relatie tot ontwikkelingen in de nationale en internationale veiligheidscontext. Sinds 2002 heeft de AIVD er nieuwe taken bij gekregen, zijn aandachtsgebieden binnen de bestaande taken aanzienlijk uitgebreid en zijn de verwachtingen toegenomen. Het 'domein' van de AIVD is daarmee fors uitgebreid en het budget is overeenkomstig meegegroeid. Van een kleine Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD) met een beperkt aandachtsgebied zijn we uitgegroeid tot een geïntegreerde inlichtingen-, veiligheids- en Sigint-dienst.

Behalve met intensiveringen heeft de AIVD ook te maken gekregen met taakstellingen, met name vanuit de kabinetten Balkenende IV en Rutte I, van in totaal ruim 20 miljoen euro. Deze zijn reeds in het meerjarenbeeld verwerkt: deels door versobering en efficiencymaatregelen (omvang ongeveer 10 miljoen euro) en deels doordat de AIVD vanaf 2014 zo'n 11,5 miljoen euro aan ontvangsten moet krijgen van afnemers van veiligheidsonderzoeken via doorberekening van de kosten van het uitvoeren van veiligheidsonderzoeken. In het regeerakkoord van het kabinet-Rutte II zijn twee nieuwe taakstellingen voor de AIVD opgenomen: een additionele taakstelling en een generieke taakstelling op basis van het kortingspercentage voor BZK. Samen tellen deze taakstellingen op tot ongeveer 70 miljoen euro structureel vanaf 2018.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties zal begin 2013 met een voorstel komen voor de invulling van de taakstellingen, waarbij de taken van de dienst worden heroverwogen en prioriteiten worden herzien. De exacte gevolgen voor nationale veiligheid zullen daarbij zo scherp mogelijk inzichtelijk worden gemaakt. Zo ook de gevolgen voor de personele sterkte, de afbouw en beëindiging van onderzoeken en operaties en de gevolgen voor de nationale en internationale samenwerkingspartners van de AIVD. In overleg met de Tweede Kamer en met de afnemers van de AIVD zal moeten worden bepaald welke risico's voor de nationale veiligheid aanvaardbaar worden gevonden.

tabel 5
 Taakstellingen AIVD 2014-2018
 in miljoenen euro's

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Meerjarenraming uitgaven (OW2013)	199,6	196,9	194,6	194,3	194,1	193,7
Additionele taakstelling AIVD Rutte II		-10,0	-23,0	-35,0	-45,0	-45,0
Generieke taakstelling BZK Rutte II (raming op basis van 13,3 %)				-8,9	-20,2	-24,6

12

VERANTWOORDING, TOEZICHT EN JURIDISCHE ZAKEN

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is eindverantwoordelijk voor een doelmatige taakuitvoering door de AIVD. De AIVD rapporteert over zijn taakuitvoering aan de eigen minister zodat deze de Tweede Kamer kan informeren.

Waar openbare verantwoording niet mogelijk is vanwege de noodzaak tot geheimhouding, wordt aan de Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten van de Tweede Kamer gerapporteerd. Het gaat daarbij onder meer om het geheim gerubriceerde jaarplan, de driemaandelijksse rapportages over de taakuitvoering van de dienst en de geheime bijlage van het jaarverslag.

Daarnaast ziet de Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD) als externe en onafhankelijke instantie toe op de rechtmatigheid van de taakuitvoering van de AIVD en de MIVD.

Verder oefent een aantal instanties externe en onafhankelijke controle uit op de diensten. De Algemene Rekenkamer controleert de rechtmatigheid van ontvangsten en uitgaven en onderzoekt de doelmatigheid en doeltreffendheid van het gevoerde beleid. Daarnaast onderzoekt de Rijksauditedienst de rechtmatigheid en het financieel beheer van de AIVD. De burger kan bovendien een klacht indienen bij de Nationale ombudsman over de uitvoering van taken door de overheid en dus ook door de AIVD. In het toezichtstelsel past tot slot de controle die de rechter uitoefent. Daarbij gaat het zowel om de bestuurs-, straf- als civiele rechter.

Op parlementair vlak zijn in 2012 meerdere Kamervragen gesteld en heeft de Tweede Kamer veel aandacht gehad voor de evaluatie van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002. In totaal zijn 45 Kamervragen behandeld waaraan de AIVD een bijdrage heeft geleverd.

12.1 Evaluatie van de Wiv 2002

Het kabinet heeft besloten om de Wiv 2002 te evalueren. De wens tot evaluatie van de Wiv 2002 is eind 2011 in de Tweede Kamer geuit en heeft uiteindelijk zijn beslag gekregen in de door de Tweede Kamer aangenomen (gewijzigde) motie-Elissen/Çörüz (kamerstukken II 2011/12, 29 924, nr. 81). Daarin wordt de regering verzocht om een evaluatie uit te voeren naar de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 en daarbij nadrukkelijk in te gaan op het toezicht op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Bij brief van 25 juni 2012 aan de Tweede Kamer heeft de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, mede namens de minister van Defensie, de hoofdlijnen van de voorgenomen evaluatie geschetst (kamerstukken II 2011/12, 29 924, nr. 91). Voor de uitvoering van de evaluatie wordt een onafhankelijke commissie op basis van artikel 6, eerste lid, van de Kaderwet adviescolleges ingesteld. De commissie wordt zodanig samengesteld dat daarin de benodigde kennis en expertise op het vlak van wetsevaluatie, mensenrechten en de werkzaamheden van inlichtingen- en veiligheidsdiensten (zowel civiel als militair) is geborgd. De instelling van de commissie heeft begin 2013 formeel zijn beslag gekregen. Het evaluatierapport wordt in september 2013 verwacht.

12.2 Verantwoording en toezicht

Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CIVD)

In de Wiv 2002 is bepaald dat de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de minister van Defensie de Tweede Kamer vertrouwelijk kunnen informeren over de

middelen en geheime bronnen die de Nederlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten gebruiken en het actuele kennis-niveau van beide diensten. Dit gebeurt in de CIVD van de Tweede Kamer. De CIVD bestaat uit de fractievoorzitters van de politieke partijen die in de Tweede Kamer vertegenwoordigd zijn, met uitzondering van de fractievoorzitters van partijen die tijdens een lopende kabinetsperiode zijn afgesplitst.

In 2012 heeft de minister van BZK aan de CIVD verantwoording afgelegd over de operationele taakuitvoering van de AIVD met reguliere driemaandelijke rapportages; deze rapportages vormen het verantwoordingsdocument. Het Nationale Inlichtingenbeeld (NIB) is het driemaandelijke inlichtingenbeeld dat samen met de MIVD wordt opgesteld. Tevens kwamen in de CIVD het jaarverslag 2011 inclusief de geheime bijlage en het Stg. Geheim gerubriceerde jaarplan 2012 aan de orde.

Daarnaast heeft de AIVD de commissie inhoudelijk geïnformeerd over verschillende aspecten van de operationele taakuitvoering en over ontwikkelingen in de aandachtsgebieden van de AIVD. De CIVD heeft van de minister van BZK een aantal brieven ontvangen over ontwikkelingen in Noord-Afrika en het Midden-Oosten.

Raad voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (RIV)

De RIV is een onderraad van de Ministerraad. De ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Defensie, Buitenlandse Zaken en Veiligheid en Justitie hebben zitting in deze raad, die wordt voorgezeten door de minister-president.

De verantwoordelijke bewindslieden zijn in 2012 voorzien van het inlichtingenbeeld over landen die vanwege de nationale veiligheid aandacht behoeven. Dit stelt de Nederlandse regering in staat op basis van een eigen inlichtingenpositie een

standpunt in te nemen ten aanzien van deze landen. Hiertoe zijn presentaties gehouden in de RIV, bijvoorbeeld over het jihadistisch internet en de cyberdreiging voor Nederland. Daarnaast zijn het jaarplan 2012 en jaarverslag 2011 besproken.

Tot slot vormde het Nationaal Inlichtingenbeeld, zoals dit ook in de CIVD wordt besproken, een vast onderdeel. Hierin plaatsen de diensten (AIVD en MIVD) belangrijke actuele ontwikkelingen in een inlichtingencontext en geven zij hun verwachtingen voor de toekomst aan.

Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD)

De onafhankelijke CTIVD is belast met het toezicht op de rechtmatigheid van de uitvoering van de Wiv 2002 en de Wvo door de AIVD en MIVD.

In 2012 heeft de commissie drie toezichtrapporten uitgebracht over de AIVD. Het betreft het rapport over eerdere aanbevelingen inzake de AIVD, het rapport over de rechtmatigheid van de inzet van de af luisterbevoegdheid en de bevoegdheid tot de selectie van Sigint door de AIVD, en het rapport over de rubricering van staatsgeheimen door de AIVD. De rapporten zijn, voorzien van een reactie van de minister, aan het parlement aangeboden. Het rapport over de rubricering van staatsgeheimen door de AIVD moet nog met de Tweede Kamer worden besproken. De andere twee rapporten zijn reeds met de Tweede Kamer besproken.

De CTIVD heeft een eigen website waar nadere informatie te vinden is: www.ctivd.nl. Daar worden de rapporten van de CTIVD en de reactie daarop van de minister gepubliceerd. De CTIVD brengt een eigen jaarverslag uit, eveneens te raadplegen via deze website.

12.3 Juridische zaken

Wijziging van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002

In 2012 is gewerkt aan de voorbereiding van voorstellen tot wijziging van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 op het vlak van Sigint en cyber. De aanleiding daarvoor vormde in het bijzonder het toezichtsrapport van de CTIVD inzake de inzet van Sigint door de MIVD (CTIVD nr. 28). De voorstellen, die voornamelijk zien op herziening van de bepalingen inzake de interceptie van telecommunicatie, zijn opgenomen in het wetsvoorstel, dat in 2011 in voorbereiding was genomen. In laatstgenoemd wetsvoorstel worden diverse voorstellen uit het in maart 2011 ingetrokken wetsvoorstel (kamerstukken 30 553; het zogeheten post-Madridwetsvoorstel), waar nodig geactualiseerd, opnieuw opgenomen. Het wetsvoorstel bevindt zich in een vergevorderd stadium van ambtelijke afronding. In afwachting van de resultaten van de evaluatie van de Wiv 2002, die naar verwachting in september 2013 beschikbaar zullen komen, zal het wetsvoorstel niet verder in procedure worden gebracht. De resultaten van de evaluatie, voor zover deze aanleiding geven tot wetswijziging, zullen namelijk in dit wetsvoorstel worden meegenomen.

Wijziging Wet veiligheidsonderzoeken

In 2012 is een voorstel tot wijziging van de Wet veiligheidsonderzoeken (Wvo) opgesteld. Het wetsvoorstel moet in de Wvo met name een wettelijke basis creëren voor het kunnen doorberekenen van de kosten verbonden aan de uitvoering van veiligheidsonderzoeken in de particuliere sector. Het wetsvoorstel is eind 2012 door de ministerraad aanvaard in verband met adviesaanvraag bij de Raad van State. De desbetreffende wetswijziging dient op 1 januari 2014 in werking te treden.

Uitspraak Europees Hof voor de Rechten van de Mens in de Telegraafzaak

Op 22 november 2012 heeft het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) uitspraak gedaan in de zaak tegen de Staat der Nederlanden die door De Telegraaf c.s. aanhangig is gemaakt.⁶ Het betrof een klacht van De Telegraaf c.s. over het toepassen van bijzondere bevoegdheden door de AIVD en het in beslag nemen van staatsgeheime documenten in het kader van een strafrechtelijk onderzoek naar de verspreiding van die documenten. Het EHRM komt in zijn uitspraak unaniem tot het oordeel dat de toepassing van bijzondere bevoegdheden door de AIVD tegen de journalisten van De Telegraaf een schending oplevert van artikel 8 van het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden (EVRM) (recht op eerbiediging van privé-, familie- en gezinsleven) en artikel 10 EVRM (vrijheid van meningsuiting). De strekking van de uitspraak wordt meegenomen in wijziging van de Wiv 2002 waartoe een wetsvoorstel in voorbereiding is genomen.

Verzoeken tot kennisneming

In 2012 is wederom ruim gebruik gemaakt van de wettelijke mogelijkheid om kennis te nemen van bij de AIVD vastgelegde gegevens. Alleen informatie die niet langer actueel is voor de taakuitvoering van de AIVD komt voor verstrekking in aanmerking. Niet-actuele gegevens worden niet verstrekt indien hiermee bronnen en werkwijzen van de AIVD (mogelijk) worden onthuld. Verder worden persoonsgegevens van derden alleen verstrekt wanneer sprake is van overleden familieleden in de

⁶ Case of Telegraaf Media Nederland Landelijke Media B.V. and others v. The Netherlands (Application no. 39315/06).

eerste graad. Op de AIVD-website zijn de procedure en de voorwaarden nader omschreven.

In onderstaande tabellen wordt inzicht gegeven in het aantal en de aard van de inzageverzoeken en de hierover gevoerde procedures.

tabel 6
Aantal inzageverzoeken

	ingediend	afgehandeld	gehonoreerd
Verzoeken	208	221	114
Bezwaren	26	27	3
Beroepen	5	5	
Hoger beroepen	2	1	

tabel 7
Aantal verzoeken

Verzoeken	ingediend	afgehandeld	gehonoreerd
Gegevens eigen persoon	117	126	50
Gegevens overleden familieleden	25	27	17
Bestuurlijke aangelegenheden	58	60	47
Gegevens derden	8	8	
Totaal	208	221	114

tabel 8
Aantal gevoerde procedures

	afgehandeld	ongegrond	gegrond	niet-ontvankelijk	ingetrokken
Bezwaar	27	23	3	1	
Beroep	5	4			1
Hoger beroep	1	1			

Notificatie

Artikel 34, eerste lid, van de Wiv 2002 bevat de notificatieplicht voor de AIVD. Deze houdt in dat de AIVD vijf jaar na de beëindiging van de daadwerkelijke uitoefening van enkele specifieke bijzondere bevoegdheden onderzoekt of aan de persoon ten aanzien van wie de bevoegdheid is uitgeoefend daarvan verslag kan worden uitgebracht. De notificatieverplichting geldt alleen voor de inzet van bijzondere bevoegdheden op personen vanaf de inwerkingtreding van de Wiv 2002, 29 mei 2002. Dit betekent dat vanaf 29 mei 2007 de notificatieverplichting uitvoering heeft gekregen.

Er kan sprake zijn van verval, uitstel of afstel van de notificatieplicht. Dit kan veroorzaakt worden doordat personen niet te traceren zijn, of doordat het onderzoek nog loopt. Ook kan hier sprake van zijn indien notificatie betekent dat bronnen gevaar lopen of buitenlandse betrekkingen mogelijk worden geschaad. In 2012 heeft geen notificatie plaatsgevonden. De eerste notificatieverslagen zullen in 2013 worden uitgebracht. De CTIVD monitort het beleid en de uitvoering van de notificatieplicht nauwgezet.

Klachten

Op grond van hoofdstuk 9 van de Algemene wet bestuursrecht en de artikelen 83 en 84 van de Wiv 2002 heeft een ieder het recht om de wijze waarop (een medewerker van) de AIVD zich jegens hem of een ander heeft gedragen, een mondelinge of schriftelijke klacht in te dienen. Na ontvangst van een klacht wordt bezien of deze op informele wijze kan worden afgedaan. Kan of lukt dit niet, dan wordt de klacht voor advies doorgestuurd naar de CTIVD die de behandeling van de klacht op zich neemt. Indien de klager niet tevreden is met de afhandeling van zijn klacht, dan kan hij zich wenden tot de Nationale ombudsman.

In 2012 heeft de AIVD 10 klachten ontvangen. Daarvan zijn er 7 naar de CTIVD doorgestuurd voor advies. Van deze klachten heeft de CTIVD in één geval geadviseerd een deel van de klacht gegrond te verklaren. Deze zaak zal door de AIVD in 2013 worden afgehandeld. Ook ten aanzien van een in 2011 ingediende klacht heeft de commissie geadviseerd een deel van de klacht gegrond te verklaren. Dit advies is in 2012 door de AIVD afgehandeld waarbij het advies van de commissie is gevolgd. In de overige gevallen die aan de CTIVD werden voorgelegd, waaronder 2 klachten die in 2011 zijn ingediend en in 2012 zijn afgehandeld, werd de klacht op advies van de commissie ongegrond dan wel kennelijk ongegrond verklaard. Daarnaast zijn 2 klachten direct naar tevredenheid afgehandeld; 1 klacht werd door klager ingetrokken.

De Nationale ombudsman nam in 2011 één klacht over de AIVD in behandeling, die in 2012 nog in behandeling was. In 2012 heeft de Nationale ombudsman eveneens één klacht over de AIVD in behandeling genomen. De Nationale ombudsman heeft er in deze zaak voor gekozen geen rapport uit te brengen.

bijlagen

MISSIE EN TAKEN VAN DE AIVD

Missie

De AIVD staat voor de nationale veiligheid door tijdig dreigingen, internationale politieke ontwikkelingen en risico's te onderkennen die niet direct zichtbaar zijn. Hiertoe doet de AIVD onderzoek in binnen- en buitenland. De AIVD deelt gericht kennis en informatie die samenwerkingspartners en belanghebbenden aanzetten tot handelen.

De AIVD signaleert, adviseert en mobiliseert anderen en reduceert zelfstandig risico's. Hiermee vervult de AIVD zijn eigen rol in het netwerk van overheidsorganisaties die de veiligheid nationaal en internationaal beschermen.

De AIVD richt zijn capaciteit op risico's en bedreigingen die potentieel een grote impact hebben op de nationale en internationale veiligheidsbelangen van Nederland. De AIVD beoogt vanuit zijn zelfstandige informatiepositie de belanghebbenden en samenwerkingspartners van context, unieke informatie en van handelingsperspectieven te voorzien. Hierdoor kunnen dreigingen tegen de belangen van de nationale veiligheid tijdig worden onderkend en zo nodig worden gereduceerd.

De taken van de AIVD

De taken van de AIVD zijn wettelijk bepaald en beschreven in artikel 6, tweede lid, sub a t/m e van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 (Wiv 2002). De AIVD is bevoegd bij de uitvoering van de taken gebruik te maken van bijzondere bevoegdheden. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is verantwoordelijk voor een goede taakuitvoering door de AIVD.

In termen van de Wiv 2002 voert de AIVD zijn taken uit voor ‘de bescherming van de democratische rechtsorde, dan wel de veiligheid of andere gewichtige belangen van de staat’. De AIVD komt in beeld als een van de (inter)nationale veiligheidsbelangen in het geding is en met name als de risico’s of bedreigingen van deze belangen:

- heimelijk van aard zijn (als ze voor partijen die niet over de bijzondere bevoegdheden van de AIVD beschikken, niet of moeilijk zichtbaar zijn);
- worden ingegeven door ondemocratische politieke intenties of gericht zijn op het veranderen of ontwrichten van onze samenleving via ondemocratische middelen;
- een majeure impact kunnen hebben op de (inter)nationale veiligheidsbelangen van de Nederlandse staat en samenleving.

In het licht van de A-taak worden de gebieden van onderzoek bepaald op basis van risicoanalyses en -inschattingen. Hierin worden de belangen van de nationale veiligheid van de Nederlandse staat en samenleving, de risico’s en bedreigingen daarvan en het bestaande weerstandsvermogen tegen elkaar afgewogen. Het weerstandsvermogen wordt onder andere bepaald aan de hand van de vraag in hoeverre andere overheidsdiensten de betreffende dreiging al in beeld hebben of proberen te reduceren.

Het uitvoeren van veiligheidsonderzoeken naar personen die vertrouwensfuncties (gaan) vervullen (de B-taak van de AIVD) heeft een eigen wettelijke basis, de Wet veiligheidsonderzoeken (Wvo). De aanwijzing van vertrouwensfuncties geschiedt door de verantwoordelijke vakministers of werkgevers. De AIVD adviseert hierin.

De uitvoering van de D-taak vindt plaats aan de hand van het ‘Aanwijzingsbesluit Buitenland’ dat de minister-president vaststelt in overeenstemming met de betrokken vakministers. Hier gaat een proces aan vooraf waarin enerzijds belangen en informatiebehoefte van de afnemers en anderzijds dreigingsinschattingen en operationele mogelijkheden en risico’s van de kant van de AIVD (en de MIVD) worden afgewogen.

Bij de C- en E-taak worden enerzijds op basis van de eigen verantwoordelijkheid en expertise van de AIVD en anderzijds in overleg met (onderdelen van) ministeries keuzes gemaakt voor bestuurlijke instanties, maatschappelijke sectoren of onderwerpen waarop de veiligheidsbevorderende activiteiten zich richten.

Taken

Op basis van artikel 6, tweede lid, sub a t/m e heeft de AIVD de volgende taken.

A-taak: *onderzoek doen naar personen en organisaties die aanleiding geven tot het ernstige vermoeden dat zij een gevaar vormen voor het voortbestaan van de democratische rechtsorde, dan wel voor de veiligheid of andere gewichtige belangen van de staat.*

B-taak: *uitvoeren van veiligheidsonderzoeken naar personen die vertrouwensfuncties (gaan) vervullen en adviseren over de aanwijzing van die vertrouwensfuncties.*

C-taak: *veiligheidsbevordering door het gericht met belanghebbenden delen en duiden van dreigingsinformatie en de bevordering van informatie- en verbinding beveiliging.*

D-taak: *onderzoek doen betreffende andere landen (ook wel inlichtingentaak genoemd)*

E-taak: *opstellen van dreigings- en risicoanalyses in het kader van het Stelsel bewaken en beveiligen (gericht op personen, objecten en diensten in het rijksof domein).*

VERKLARENDE WOORDENLIJST

Activisme

De algemene benaming voor het fenomeen waarbij personen of groepen op buitenparlementaire wijze, maar binnen de grenzen van de wet, streven naar verbetering van de rechten en levensomstandigheden van individuen, groepen en dieren.

Alerteringssysteem Terrorismebestrijding (ATb)

Een waarschuwingssysteem voor overheid en bedrijfsleven dat operationele diensten en bedrijfssectoren waarschuwt in geval van een verhoogde dreiging. Op die manier kunnen snel maatregelen worden genomen die het risico op een aanslag kunnen verkleinen of de gevolgen ervan kunnen beperken.

Al Qaida

Met de aanduiding Al Qaida wordt tegenwoordig bedoeld op de verzameling van kern-Al Qaida en aan kern-Al Qaida gelieerde netwerken. Er is sprake van een wederzijdse ideologische verbondenheid, waarbij de leiders van lokale jihadistische

groeperingen de ideologie van de wereldwijde jihad van kern-Al Qaida overnemen en trouw zweren aan de leider van kern-Al Qaida. Zij voeren vervolgens vaak de naam Al Qaida, gevolgd door de streek waar zij actief zijn. Voorbeelden hiervan zijn Al Qaida in de Islamitische Maghreb (AQIM) en Al Qaida op het Arabisch Schiereiland (AQAS). Behalve dat deze groepen de wereldwijde jihad steunen, voeren zij nadrukkelijk ook een eigen agenda. Er is niet per se sprake van samenwerking of aan sturing tussen kern-Al Qaida en de gelieerde organisaties. Omdat de term 'Al Qaida' dus op verschillende organisaties kan doelen, is het in de praktijk een moeilijk hanteerbare term en is het gebruikelijk om de specifieke naam van de organisatie te noemen.

Ambtsbericht

Een (schriftelijke) mededeling aan een persoon of instantie omtrent door de AIVD verwerkte (persoons)gegevens die voor de geadresseerde persoon of instantie van belang kunnen zijn

om deze in staat te stellen zijn verantwoordelijkheid uit te oefenen inzake door hem te behartigen belangen.

Anarcho-extremisme

Diverse in elkaar overvloeiende actievormen. Er is sprake van een brede ondersteuning van elkaars verzet. Het (vaak radicale) verzet komt voort uit een anarchistische ideologie en uit zich in extremistische vormen, waaronder deels grootschalige vernielingen en brandstichtingen. Ook is sprake van intimidatie van personen.

Bijzondere inlichtingenmiddelen

Technische en andere middelen die worden ingezet ter uitvoering van een bijzondere bevoegdheid als bedoeld in de Wiv 2002 en die veelal een geheim karakter hebben.

CBRNe-wapens

Aanduiding voor chemische, biologische, radiologische en nucleaire wapens en zelfgemaakte explosieven.

Dualuse-goederen

Goederen of materialen die geschikt zijn voor tweërlei gebruik (zowel civiele als militaire toepassing). Deze term wordt gebruikt bij het tegengaan van de verdere verspreiding van (massavernietigings)wapens.

Extreem

Personen, groepen of organisaties zijn extreem wanneer zij zich manifesteren tot op de grens van de wettelijke kaders van de democratische rechtsorde, maar daar nog binnen blijven.

Extremisme, extremistisch

Het fenomeen waarbij personen en groepen, bij het streven naar verbetering van de rechten en levensomstandigheden van

individuen, groepen of dieren, bewust over de grenzen van de wet gaan en (gewelddadige) illegale acties plegen.

Gewelddadige jihad

De gewapende strijd tegen vermeende vijanden van de islam, waarbij ter legitimering een beroep wordt gedaan op de islamitische rechtsleer.

Islamisme, islamistisch

Een radicale stroming binnen de islam die ernaar streeft de samenleving een weerspiegeling te laten zijn van hetgeen volgens hen in de oorspronkelijke bronnen van de islam, de Koran en de soenna (de uitspraken en handelingen van de Profeet) staat vermeld. Het islamisme heeft een politieke agenda en kan bij de verwezenlijking ervan kiezen voor een gewelddadige of niet gewelddadige en zelfs democratische variant. Gerelateerd aan salafisme.

Jihadisme

Extremistische ideologie waarin de verheerlijking van de gewelddadige jihad centraal staat.

Jihadistisch netwerk

Een fluide, dynamische, vaag afgegrensde structuur die een aantal personen (radicale moslims) omvat die onderling een relatie hebben, zowel op individueel niveau als tussen groepen (of cellen). Zij worden ten minste tijdelijk door een gemeenschappelijk belang verbonden: het nastreven van een jihadistisch doel. Personen die deel uitmaken van het jihadistische netwerk worden door de AIVD aangemerkt als 'lid'. Men is lid als men binnen de grenzen van het netwerk actief is en bewust een bijdrage levert aan de realisering van het jihadistische doel.

Landen van zorg

Landen die ervan worden verdacht massavernietigingswapens en overbrengingsmiddelen te ontwikkelen en doelen na te streven die een bedreiging kunnen vormen voor de internationale rechtsorde en de veiligheid en belangen van Nederland en zijn bondgenoten.

Overbrengingsmiddelen

Systemen, zoals ballistische raketten, kruisvluchtwapens en onbemande vliegtuigen, die noodzakelijk zijn om CBRN-wapens effectief in te zetten.

Proliferatie

De (verdere) verspreiding van massavernietigingswapens (chemische, biologische, radiologische en nucleaire wapens) en van middelen voor het inzetten daarvan (overbrengingsmiddelen).

Radicalisering

De groeiende bereidheid om diepingrijpende veranderingen in de samenleving (eventueel op ondemocratische wijze) na te streven en/of te ondersteunen, die op gespannen voet staan met of een bedreiging kunnen vormen voor de democratische rechtsorde.

Radicalisme

Het nastreven en/of ondersteunen van diepingrijpende veranderingen in de samenleving, die een gevaar kunnen opleveren voor de democratische rechtsorde (doel), eventueel met het hanteren van ondemocratische methodes (middel), die afbreuk kunnen doen aan het functioneren van de democratische rechtsorde (effect).

Rijksdomein

Personen, objecten, diensten en evenementen waarvoor de rijksoverheid een verantwoordelijkheid draagt vanwege de bijzondere belangen die zij vertegenwoordigen voor de Nederlandse staat en samenleving.

Salafisme

Een brede ideologische stroming binnen de islam die een letterlijke terugkeer bepleit naar de ‘zuivere islam’ uit de begintijd van de islam.

Separatisme

Het streven van een bepaalde bevolkingsgroep om zich los te maken uit een bestaand staatsverband en een eigen staat te stichten.

Sigint (Signals intelligence)

Het onderscheppen en lokaliseren van elektronische signalen die via de ether (door de lucht) worden verzonden.

Stelsel bewaken en beveiligen

Een samenwerkingsverband, onder leiding van de eenheid Bewaking en Beveiliging van de NCTV, dat namens de rijksoverheid verantwoordelijk is voor de beveiliging van de personen, objecten en diensten in Nederland die zijn opgenomen in het zogenoemde rijksdomein. De AIVD levert in het kader van het Stelsel dreigingsinformatie aangaande deze personen, objecten en diensten.

Terrorisme

Het uit ideologische motieven dreigen met, voorbereiden of plegen van op mensen gericht ernstig geweld, dan wel daden gericht op het aanrichten van maatschappijontwrichtende zaakschade, met als doel maatschappelijke veranderingen te

bewerkstelligen, de bevolking ernstige vrees aan te jagen of politieke besluitvorming te beïnvloeden.

Travel Intelligence

Het verwerven en analyseren van reisgegevens.

Veiligheidsonderzoek

Een onderzoek naar een persoon, gericht op feiten en omstandigheden die uit het oogpunt van de nationale veiligheid van belang zijn voor de vervulling van een specifieke vertrouwensfunctie.

Vertrouwensfunctie

Een functie waarin het mogelijk is misbruik te maken van kennis of bevoegdheden waardoor de nationale veiligheid of andere gewichtige belangen van de staat ernstig bedreigd worden. Het gaat om functies waarin men omgang heeft met staatsgeheimen, functies waarin door integriteitsaantastingen de nationale veiligheid in het geding is en specifieke functies in vitale sectoren.

Vitale sectoren

Sectoren en delen van de infrastructuur die zo vitaal (van wezenlijk belang) zijn voor de Nederlandse samenleving dat uitval of ernstige verstoring ervan grote maatschappelijke schade tot gevolg kan hebben.

Openbare publicaties

- Het jihadistisch internet. Kraamkamer van de hedendaagse jihad (januari 2012)
- AIVD Jaarverslag 2011 (juni 2012)
- Bring your own device. Choose your own device (juli 2012)

Deze en andere openbare publicaties van de AIVD
zijn te downloaden van de AIVD-website

www.aivd.nl

Jaarverslagen van de AIVD zijn te downloaden via

www.aivdkennisbank.nl

Colofon

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
www.aivd.nl

Postbus 20010 | 2500 EA Den Haag

Grafische vormgeving

Vijfkeerblauw, Rijswijk

Drukwerk

Zalsman B.V., Zwolle

Fotografie

Afdeling Communicatie AIVD

April 2013